

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΣΚΩΤΙΑ-ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ»

ΟΜΑΔΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΓΑΤΑΝΑ ΚΥΡΙΑΚΗ 4004

ΚΑΡΑΛΗ ΘΕΟΔΩΡΑ 3993

ΚΑΣΙΜΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ 3963

ΠΑΤΡΑ, 2013

TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTE (TEI) OF PATRA

FACULTY OF SCIENCES OF HEALTH AND CARE

DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

GRADUATE THESES

**"COMPARISON CURRICULUM SCHOOLS SOCIAL WORK IN
GREECE AND IN SCOTLAND-EDINBURGH "**

Student Group

GATANA KYPIAKH 4004

KAPALH THEODOPA 3993

KASIMH NIKOLETA 3963

PATRA, 2013

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Επιλέγουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στις οικογένειες μας που στάθηκαν αρωγοί και υποστηρικτές καθ όλη τη διάρκεια των προσωπικών μας προσπαθειών στην εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας.

**ΓΑΤΑΝΑ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΚΑΡΑΛΗ ΘΕΟΔΩΡΑ
ΚΑΣΙΜΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
Abstract.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	12
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	12
1.1 ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	12
1.2 ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	17
1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	19
1.4 ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	21
1.5 ΟΙ ΔΥΟ ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	25
1.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	31
Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	31
2.1 Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	31
2.2. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.....	33
2.3. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	34
2.4. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	39
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ	39
3.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	39
3.1.1. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	40
3.1.2. Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	42
3.1.3. Η ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.....	43
3.1.4. Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.....	44
3.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	45
3.2.1. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ.....	47

3.2.2. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ.....	49
3.2.3. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ.....	50
3.2.4. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	55
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ ...	55
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	55
4.2 ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	56
4.3 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	61
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	61
5.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	61
5.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ	63
5.3 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΟΥ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ.....	64
5.3.1.ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	65
5.3.2 ΤΑ ΕΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	66
5.3.3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	67
5.3.4 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΟ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ	70
5.3.5 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΟΥ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ ΣΕ ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	71
5.3.6 ΔΙΔΑΚΤΡΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	74
ΣΥΓΚΡΙΣΗ	74
6.1 ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ-ΠΑΤΡΑΣ	74
6.2 ΑΞΟΝΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	74
6.3 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	75
6.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ	76

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	79
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	81
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	83
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	84

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως θέμα την εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία μέσα από μια συγκριτική μελέτη προγραμμάτων σπουδών μεταξύ ευρωπαϊκών και ελληνικών τμημάτων κοινωνικής εργασίας.

Κύριος στόχος της εργασίας είναι να μελετηθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές μεταξύ των τμημάτων καθώς και οι προοπτικές εξέλιξης του επαγγέλματος.

Η μελέτη των προγραμμάτων σπουδών είναι πολύ χρήσιμη για τους φοιτητές και τους καθηγητές του τμήματος μας για να μπορέσουν να εξετάσουν το επίπεδο των σπουδών τους με κάποιο ανάλογο τμήμα ευρωπαϊκής πόλης.

Η Κοινωνική εργασία είναι ένα νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα. Οι σχολές της Κοινωνικής εργασίας απαιτούν ακαδημαϊκή πειθαρχία και μέσω των μαθημάτων του κύκλου σπουδών επιδιώκουν να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής και την ευημερία του ατόμου, της ομάδας ή της κοινότητας από την παρέμβαση μέσω της έρευνας, της πολιτικής, της κοινοτικής οργάνωσης.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η Κοινωνική εργασία, αποτελείται από διεπιστημονικά πεδία, περιλαμβάνει θεωρίες από την οικονομία, την εκπαίδευση, την κοινωνιολογία, την ιατρική, τη φιλοσοφία, την πολιτική, την ανθρωπολογία και την ψυχολογία.

Η Κοινωνική εργασία βασίζει την ύπαρξη της στη συστηματική τεκμηριωμένη γνώση που προέρχεται από έρευνα και αξιολόγηση πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων ειδικών γνώσεων ανάλογα με το πλαίσιο εργασίας. Αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των ανθρώπων και του περιβάλλοντός τους, καθώς και την ικανότητα των ανθρώπων να επηρεαστούν από βιο-ψυχοκοινωνικούς παράγοντες. Το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού αντλεί υλικό από τις θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης, της κοινωνικής

θεωρίας και των κοινωνικών συστημάτων για την ανάλυση πολύπλοκων καταστάσεων και για να διευκολύνει ατομικές, οργανωτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δομές.

Οι σπουδές στην κοινωνική εργασία οφείλουν να εισάγουν μια ολιστική προσέγγιση προσανατολισμένη στη διαδικασία της κοινωνικής πρακτικής εργασίας και τις μεθόδους εφαρμογής της. Τα μαθήματα πρέπει να τονίζουν το κοινωνικό πλαίσιο για την πρακτική με ιδιαίτερη προσοχή στην υπηρεσία σκοπού, τις λειτουργίες και τη δομή.

Ταυτόχρονα θα πρέπει να εισάγονται οι φοιτητές στην ανάλυση της σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής. Να εξετάζονται αρκετοί τομείς της κοινωνικής πολιτικής πρόνοιας, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ανισότητας, της φτώχειας, της υγειονομικής περίθαλψης, και της στέγασης. Κάθε θεματική περιοχή θα πρέπει να αναδεικνύει μια συνιστώσα της διαδικασίας ανάλυσης των ιδεολογιών και αξιών που διαμορφώνουν τη χάραξη πολιτικής της κοινωνικής εργασίας.

Abstract

This thesis has as a matter of education in social work through a comparative study of curricula between European and Greek Social Work Department .

Our main goal is to study the similarities and differences between the parts and the outlook for the occupation .

The study curriculum is very useful for students and teachers of our department to be able to analyze the level of their studies with a similar part European city .

Social work is a regulated profession. The schools of social work require academic discipline and through the course of the course seek to improve the quality of life and wellbeing of the individual , group or community to action through research, policy , community organization.

Social workers are organized into local, national, European and international level. Social work , which consists of interdisciplinary fields , includes theories from economics , education , sociology , medicine , philosophy , politics , anthropology and psychology.

Social work bases its existence on the systematic documented knowledge from research and practice evaluation , including specific knowledge according to the framework. Recognizes the complexity of interactions between people and their environment , and the ability of people to be affected by bio - psychosocial factors. The profession of social worker draws material from theories of human development , social theory and social systems to analyze complex situations and to facilitate individual , organizational , social and cultural structures .

Studies in social work must introduce a holistic process-oriented approach to social work practice and methods of application. The courses should emphasize the social context for practice with particular attention to the service scope , functions and structure.

In doing so, students are introduced to the analysis of contemporary social policy. Be examined several areas of social welfare policy , including social inequality , poverty , healthcare , and housing. Each thematic area will be highlights a component process analysis of ideologies and values that shape the policy of social work .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

1.1 ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κοινωνική Εργασία αποτελεί κομμάτι της Κοινωνικής Πρόνοιας και επομένως σε εκείνη θα ανατρέξουμε για να βρούμε της ρίζες της. Ως αφητηρία της Κοινωνικής Εργασίας και της Κοινωνικής Πρόνοιας από κοινού μπορούμε να ορίσουμε τη θεσμοθέτηση και νομιμοποίηση της υποχρέωσης των μελών μιας κοινωνίας να καταβάλλει φόρους προκειμένου να παράσχει βοήθεια στους φτωχούς. Τέτοιους νόμους υπέρ πτωχών μπορούμε να εντοπίσουμε ήδη από το 1529 στη Γερμανία και από το 1794 στα πρωσικά κράτη.

Φαίνεται πως η ιστορία και η πορεία της Κοινωνικής Εργασίας ξεκίνησε από τις δράσεις, τις ενέργειες αλλά και τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν και λήφθηκαν προκειμένου να δοθεί βοήθεια σε εκείνους που την είχαν πραγματικά ανάγκη.

Μπορούμε να πούμε πως τα πρώτα ίχνη της κοινωνικής εργασίας εντοπίζονται στους «Νόμους της Φτώχειας» (Poor Laws), οι οποίοι θεσπίστηκαν στην Αγγλία την περίοδο μεταξύ 1601 και 1834. Οι νόμοι αυτοί όριζαν πως όλοι οι φτωχοί ήταν υποχρεωμένοι να εργάζονται. όσοι αντίθετα από το νόμο δεν εργάζονταν αλλά επαιτούσαν κλείνονταν αμέσως σε αναμορφωτήρια. Σημαντική μπορεί να χαρακτηριστεί η επίδραση των νόμων της Φτώχειας και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής όπου παρατηρείται η ύπαρξη πτωχοκομείων ήδη από το 1657.

Προπομποί των κοινωνικών εργατών (Κοινωνικοί εργάτες= οι πρώτοι που ασχολήθηκαν με την Κοινωνική Εργασία) θεωρούνται οι φιλικοί επισκέπτες (friendly visitors). Επρόκειτο για γυναίκες που ανήκαν στη μεσαία κοινωνική τάξη της Αγγλίας και στις αρχές του 1800 συνήθιζαν να επισκέπτονται και να προφέρουν εθελοντικά υλική βοήθεια σε οικογένειες που είχαν ανάγκη. Οι ίδιες γυναίκες το 1840 οργανώθηκαν σε ενώσεις για

να αντιμετωπίσουν πιο μαζικά τη φτώχεια ενώ το 1870 δημιούργησαν τις φιλανθρωπικές οργανώσεις (charity organization societies) (Brieland, 1995, 2247).

Το έργο των φιλικών επισκεπτών ήταν να διερευνούν τις ανάγκες που είχαν τα άτομα και οι οικογένειες και να προσφέρουν οικονομική βοήθεια στους άπορους. Παράλληλα βοηθούσαν εκείνους που ήταν σε θέση να βρουν εργασία, ώστε να καταφέρουν να ζήσουν ανεξάρτητα και αυτοδύναμα. Από την άλλη μεριά όσοι κρίνονταν ανάξιοι (επαίτες – πλάνητες), οδηγούνταν από τους φιλικούς επισκέπτες σε πτωχοκομεία ή σε σπίτια εργασίας προκειμένου να διορθώσουν τη συμπεριφορά τους και να φτιάξουν τον τρόπο ζωής τους (Watson, 1922, sel.415). Σύμφωνα με τον Pumphrey (1961, σελ. 59), οι φιλικοί επισκέπτες επισκέπτονταν ανά τακτά χρονικά διαστήματα τις άπορες οικογένειες, τις καθοδηγούσαν και παράλληλα τις προέτρεπαν να αναλάβουν τις ευθύνες τους, να εργαστούν, να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους και να διαχειριστούν με το σωστό τρόπο το εισόδημα της οικογένειάς τους.

Κάποια χρόνια αργότερα χρειάστηκε να αποσαφηνιστεί και να καθοριστεί πλήρως το έργο και ο ρόλος των φιλικών επισκεπτών. Συγκεκριμένα, το 1897 η Mary Richmond (μέλος της Φιλανθρωπικής Οργάνωσης της Βαλτιμόρης), εισηγήθηκε τη δημιουργία του πρώτου εκπαιδευτικού προγράμματος με θέμα την εφαρμογή της φιλανθρωπίας. Ένα χρόνο αργότερα (το 1898), ιδρύθηκε η Σχολή Φιλανθρωπίας της Νέας Υόρκης η οποία σήμερα στεγάζει τη Σχολή Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Κολούμπια. Το πρόγραμμα της Σχολής Φιλανθρωπίας ήταν καλοκαιρινό, διαρκούσε έξι εβδομάδες και ονομαζόταν Summer School of Philanthropy. Γρήγορα αυτό το μικρής διάρκειας πρόγραμμα εμπλουτίστηκε και η φοίτηση άρχισε να διαρκεί ένα έτος, ενώ από το 1910 το πρόγραμμα έγινε διετές (Porple, 1995, 2284). Από εκείνο το σημείο και ύστερα η εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης στις ΗΠΑ ήταν καταλυτική: το 1919 μπορούμε να

εντοπίσουμε 17 σχολές κοινωνικής εργασίας, 13 από τις οποίες το 1923 είχαν γίνει πανεπιστημιακού επιπέδου.

Περίπου το 1900. οι φιλικοί επισκέπτες αντικαταστάθηκαν από αμειβόμενο προσωπικό. Την ίδια περίοδο έχουμε την εμφάνιση κάποιων κινήματων από άτομα τα οποία εστίασαν το ενδιαφέρον και την προσοχή τους στην κοινωνική εξαθλίωση των εργατών και των μεταναστών που είχαν συσσωρευτεί στα μεγάλα αστικά κέντρα λόγω της εκβιομηχάνισης. Τα κινήματα αυτά ανέλαβαν πρωτοβουλίες που αφορούσαν την επισήμανση και την αντιμετώπιση των έντονων κοινωνικών προβλημάτων τόσο των ίδιων των εργατών και των μεταναστών όσο και των οικογενειών τους.

Το πιο σημαντικό από τα κινήματα αυτά ήταν η «Κίνηση της Κοινωνικής Αποκατάστασης» (Social Settlement Movement). Το κίνημα αυτό δημιούργησε και προώθησε μια ολοκαίνουργια δομή παροχών για τη στέγαση, τη σίτιση και την υποστήριξη των απόρων, ενώ σε αυτό έχει αποδοθεί η δημιουργία των στεγών και των οίμων της γειτονιάς. Όσον αφορά τώρα το προσωπικό που απάρτιζε τα ιδρύματα αυτά, ήταν νέοι ιδεαλιστές που ζούσαν και οι ίδιοι στα καταλύματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω μαζί με τους προστατευόμενους τους. Με τον τρόπο αυτό είχαν τη δυνατότητα να κατανοούν περισσότερο τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων αυτών και να τους βοηθήσουν να τις αντιμετωπίσουν και να τις ξεπεράσουν. Πρωταρχικοί στόχοι των ανθρώπων αυτών ήταν η δημιουργία ευκαιριών και προϋποθέσεων για μόρφωση, ψυχαγωγία και εύρεση και διατήρηση εργασίας.

Το Toynbee Hall (Λονδίνο) και το Hull-House (Σικάγο) ήταν οι πρώτες στέγες που δημιουργήθηκαν το 1889 με πρωτεργάτρια την Jane Addams. Στις στέγες αυτές μπορούμε να εντοπίσουμε τις πρώτες προσπάθειες για ενίσχυση και ενδυνάμωση των άπορων ανθρώπων με απώτερο σκοπό εκείνα να αντιδράσουν κατά της άθλιας κοινωνικής κατάστασης και να εκφράσουν την ανάγκη τους για ουσιαστική αλλαγή. (Shulman, 1991, 18).

Το 1902 αναγνωρίστηκε από την Εταιρεία Οργάνωσης Φιλανθρωπίας στο Λονδίνο η ανάγκη για συστηματική εκπαίδευση των μελών της. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού απευθύνθηκε στα πανεπιστήμια της πόλης και πέτυχε τη δημιουργία των πρώτων αμιγών προγραμμάτων σπουδών της κοινωνικής εργασίας. Παράλληλα, με νόμο που εισήχθη από τον Καγκελάριο Βίσμαρκ το 1883 στη Γερμανία, τέθηκαν τα πλαίσια της προνοιακής βοήθειας.

Τις ρίζες της κοινωνικής εργασίας όπως τη γνωρίζουμε σήμερα αποτέλεσαν οι κινήσεις της φιλανθρωπίας και της κοινωνικής αποκατάστασης. Από αυτές προέκυψαν τα δύο βασικότερα ρεύματα της κοινωνικής εργασίας που αργότερα εξελίχθηκαν στις δύο κύριες μεθόδους δράσης και παρέμβασής της. Το πρώτο ρεύμα είναι η «κατά περίπτωση κοινωνική εργασία» και έχει τις ρίζες του στις φιλανθρωπικές οργανώσεις. Το δεύτερο ρεύμα αποτελεί η «κοινωνική εργασία με ομάδες και κοινότητες» και προέκυψε από την κίνηση για την Αποκατάσταση (Landon, 1995, 1101).

Ο τριμερής αυτός χαρακτήρας της κοινωνικής εργασίας (άτομα, ομάδες, κοινότητα), επικράτησε μέχρι και τη σημερινή εποχή τόσο στην εκπαίδευση του κοινωνικού λειτουργού όσο και στην άσκηση του επαγγέλματός του.

Η άσκηση της κοινωνικής εργασίας ως επάγγελμα εγκαινιάστηκε με την εφαρμογή της σε τρεις περιοχές: α) στην ιατρική κοινωνική εργασία, β) στην ψυχιατρική κοινωνική εργασία και γ) στον τομέα της παιδικής προστασίας.(Κανδυλάκη, 2001)

Πιο συγκεκριμένα:

∅ Η ιατρική κοινωνική εργασία έκανε την παρθενική της εμφάνιση στο Γενικό Νοσοκομείο της Μασαχουσέτης στη Βοστώνη το 1905 με τον ιατρό C. Cabot (Suppes & Wells, 1991, 69). Στη συνέχεια στην ίδια πόλη πραγματοποιήθηκε το πρώτο ετήσιο πρόγραμμα σπουδών στην κοινωνική εργασία σε υπηρεσίες υγείας στη σχολή της

κοινωνικής εργασίας. Η πρόσληψη κοινωνικών λειτουργών σε αντιψυματικά ιατρεία της Αγγλίας επισφράγισε την αναγνώριση του τομέα και εκεί.

∅ Η ψυχιατρική κοινωνική εργασία εισήχθη από τον ψυχίατρο Adolf Meyer το 1904. Σύμφωνα με εκείνον, η κοινωνική εργασία είναι απαραίτητη για τη φροντίδα των ψυχικά ασθενών στο μετανοσοκομειακό στάδιο. Σύμφωνα με την άποψη αυτή λοιπόν τα ιατροπαιδαγωγικά κέντρα που συστάθηκαν τότε στις ΗΠΑ στελεχώθηκαν από ψυχιάτρους και κοινωνικούς λειτουργούς.

∅ Το 1900 περίπου εμφανίζεται η κοινωνική εργασία και στον τομέα της προστασίας του παιδιού αλλά και της οικογένειας. Αξίζει να αναφέρουμε πως ο τομέας αυτός οργανώθηκε αποκλειστικά από κοινωνικούς λειτουργούς.

∅ Αργότερα αναπτύχθηκε ο τομέας της σχολικής κοινωνικής εργασίας. Η ώθηση και η αφορμή για την ανάπτυξή της δόθηκε από δασκάλους που επισκέπτονταν τα Κέντρα Αποκατάστασης για να βοηθήσουν στα μαθήματά τους τα παιδιά των οικογενειών που φιλοξενούνταν σε αυτά. Το 1906 έχουμε τη πρόσληψη κοινωνικών λειτουργών σε δημόσια σχολεία. Έργο τους ήταν η σύνδεση του σχολείου με το κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών (Porple, 1995, 2285).

Όπως φυσικά ήταν αναμενόμενο, η κοινωνική εργασία επηρεάστηκε από τα εκάστοτε διεθνή, οικονομικά, πολιτικά και επιστημονικά πράγματα. Η πρώτη φάση ανάπτυξής της εντοπίζεται σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της συλλογικής κρατικής παρέμβασης, την ανάπτυξη των συστημάτων υγείας, της εκπαίδευσης και της εργατικής κατοικίας (Στασινοπούλου, 1993, 42).

Τις πρώτες δεκαετίες μετά τον ΄Β Παγκόσμιο Πόλεμο, η κοινωνική εργασία γνώρισε σημαντική ανάπτυξη στις ΗΠΑ και την Ευρώπη. Σε αυτό συνέβαλαν σημαντικά η κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η επέκταση του κράτους πρόνοιας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί κλήθηκαν ως επαγγελματίες να υλοποιήσουν τους στόχους του κράτους πρόνοιας και

να παράσχουν σε αυτούς που έχουν ανάγκη μια επιστημονικά τεκμηριωμένη παροχή βοήθειας.

1.2 ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πριν αρχίσουμε να επισημαίνουμε τις αξίες της κοινωνικής εργασίας κρίνουμε σκόπιμο να προσδιορίσουμε την έννοια της «αξίας». Με τον όρο «αξία» εννοούμε τη σαφή σύλληψη/αντίληψη ενός ατόμου ή μιας ομάδας για το επιθυμητό αποτέλεσμα, η οποία στη συνέχεια θα επηρεάσει την επιλογή αυτών των ατόμων μεταξύ των προτύπων που τους προσφέρονται από την κοινωνία (Kluckhohn, 1951). Με πιο απλά λόγια οι αξίες αναφέρονται στις κοινωνικά παραδεκτές ιδέες για το σωστό, το καλό και το επιθυμητό που ισχύουν σε μια συγκεκριμένη κοινωνία. Εκείνες με τη σειρά τους επηρεάζουν τον τρόπο που λειτουργούν τα άτομα, το είδος των αποφάσεων που παίρνουν, τις ενέργειες που και τις δράσεις που εφαρμόζουν. Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνονται τα κανονιστικά πλέγματα που ρυθμίζουν όλο το φάσμα της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής.

Για να επανέλθουμε όμως στην κοινωνική εργασία, πρέπει να πούμε πως η επιστήμη αυτή βασίζεται σε θεμελιώδεις αξίες, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής αλλαγής. Οι αξίες αυτές άλλωστε αποτελούν και τον βασικό πυρήνα που συνιστά την ίδια της την ύπαρξη. Οι αξίες αυτές εφαρμόζονται κατά την αντιμετώπιση των ανθρώπινων υποσχέσεων και τα κοινωνικών προβλημάτων και κατά την προώθηση και βελτίωση της γενικής κοινωνικής πολιτικής. Μέσω αυτών των αξιών προωθείται η σύνθεση, ο προσανατολισμός και ο έλεγχος των δράσεων του κοινωνικού λειτουργού κατά την άσκηση του επαγγέλματός του (σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων).

Η πρωταρχική αξία που επισημαίνεται σε όλα σχεδόν τα κείμενα των διεθνών κωδίκων δεοντολογίας του επαγγέλματος, αφορά στη

μοναδικότητα της προσωπικότητας κάθε ανθρώπινης ύπαρξης. Αυτό σημαίνει πως το κάθε άτομο έχει μια μοναδική αξία, η οποία δεν εξαρτάται από την καταγωγή, την εθνικότητα, το φύλο, την ηλικία, τις πεποιθήσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή τη συνεισφορά του ατόμου αυτού στην κοινωνία. Επίσης κάθε άτομο είναι ικανό:

α. Να θέτει στόχους και να επιδιώκει την ενίσχυση και τη μεγιστοποίηση των ωφελειών που αναμένει από την επίτευξη των στόχων αυτών, και

β. να αλλάζει αν το επιθυμεί και αν οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες του το επιτρέπουν. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε πως η αξία αυτή αποτελεί την αφετηρία και την κατεύθυνση την οποία ακολουθεί η διαμόρφωση της ιδεολογίας της κοινωνικής εργασίας.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί συνεχώς αναδεικνύουν και προασπίζουν τα δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα. Πάμε όμως να δούμε λίγο πιο αναλυτικά τη σημασία των δύο όρων.

Με τον όρο «δικαιώματα», νοούνται όλες οι εξουσίες και τα προνόμια που απονέμονται από τη νομοθεσία σε ένα πρόσωπο, το οποίο μπορεί να τα διεκδικήσει στην περίπτωση που του τα στερήσουν. Η αναγνώριση και η άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων εξαρτάται από την πολιτική κατάσταση της χώρας διαβίωσης των ατόμων, τη μορφή διακυβέρνησης, τη νομοθεσία και από τη θέση που κατέχει το άτομο στην κοινότητα.

Με τον όρο «ατομικές ελευθερίες», νοείται η προσωπική και κοινωνική ευχέρεια δράσης που προκύπτει από τις σχέσεις του ατόμου ή του πολίτη. Οι ελευθερίες αυτές που έχει το άτομο διασφαλίζονται από τους αντίστοιχους νόμους (Καλλινικάκη Θ., 1998, σελ.42-43).

Θεμελιώδεις επίσης αρχές της κοινωνικής εργασίας είναι:

α) η πίστη στο ότι κάθε άνθρωπος έχει αξία και αξιοπρέπεια και

β) η αναγνώριση και η αποδοχή της πεποίθησης ότι για να ασκηθεί το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι αναγκαία η ύπαρξη μιας δημοκρατικής και ανθρωπιστικής κοινωνίας (μπλε βιβλίο)

Πρέπει να επισημάνουμε πως οι αξίες της κοινωνικής εργασίας επηρεάζονται και εξαρτώνται από τις αξίες και τις αρχές όλων των συντελεστών που εμπλέκονται στη διαδικασία, δηλαδή: α) των εξυπηρετούμενων ατόμων ή ομάδας ή κοινότητας, β) του κοινωνικού λειτουργού ως επαγγελματία, γ) του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού και του κώδικα δεοντολογίας του και δ) της κοινωνίας μέσα στην οποία ασκείται το επάγγελμα. (μπλε βιβλίο)

Οι αξίες της κοινωνικής εργασίας συνιστούν το χαρακτήρα και την επαγγελματική στάση του κοινωνικού λειτουργού κατά την άσκηση του επαγγέλματός του είτε σε άτομα, είτε σε ομάδες, είτε στην κοινότητα. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει λοιπόν να σέβεται την προσωπικότητα του εξυπηρετούμενου, να δέχεται τις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων, να σέβεται την ελεύθερη βούληση καθώς επίσης και το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου για αυτοδιάθεση και αυτοβοήθεια. (Κανδυλάκη, 2001)

1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το 1922 δόθηκε από την Mary Richmond ο πρώτος ορισμός της κοινωνικής εργασίας. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, ο οποίος αφορούσε την κατά περίπτωση κοινωνική εργασία, «η κοινωνική εργασία αφορά εκείνες τις διεργασίες που οδηγούν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου μέσω προσαρμογών που είναι απόρροια συνειδητών πράξεων από ένα άτομο σε ένα άλλο άτομο ή μεταξύ ατόμων και κοινωνικού περιβάλλοντος» (Richmond, 1922, 98).

Το 1929 στη συνδιάσκεψη του Milford δόθηκε ένας άλλος ορισμός που αφορούσε πάλι την κατά περίπτωση κοινωνική εργασία. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό «η κοινωνική εργασία είναι σημαντική για το χειρισμό

σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων όπως η φτώχεια, η αναπηρία, η εγκατάλειψη αλλά και για την ανάπτυξη της ικανότητας του ατόμου για αυτοσυντήρηση στις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες. Βοηθά επίσης το άτομο να αναγνωρίσει τις προσωπικές του ανάγκες και να χρησιμοποιήσει τις ικανότητες του».

Ο πρώτος γενικός ορισμός της κοινωνικής εργασίας διατυπώθηκε το 1950 από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό η κοινωνική εργασία:

- Αφορά οργανωμένες δράσεις σχεδιασμένες να προσφέρουν βοήθεια σε άτομα, οικογένειες ή ομάδες που δυσκολεύονται να επιτύχουν ένα ελάχιστο επιθυμητό επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας.
- Σχετίζεται με την κοινωνική ενέργεια που δεν σχεδιάζεται από ιδιώτες αλλά από κυβερνητικές και μη οργανώσεις που δεν αποσκοπούν σε κάποιο προσωπικό όφελος αλλά στο όφελος των μελών της κοινότητας που έχουν ανάγκη.
- Άτομα, οικογένειες και ομάδες που μειονεκτούν βοηθούνται ώστε να εντοπίσουν και να αξιοποιήσουν όλες τις πηγές που διαθέτει η κοινότητα για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους (ΟΗΕ, 1950).

Ένας ορισμός της κοινωνικής εργασίας ευρύτατα αποδεκτός είναι εκείνος του Werner Boehm, Σύμφωνα με εκείνον «η κοινωνική εργασία επιδιώκει την ενίσχυση των λειτουργικών ικανοτήτων των ατόμων, είτε μεμονωμένα είτε σε ομάδες μέσω ενεργειών και δράσεων που εστιάζουν στις σχέσεις που δημιουργούνται από την αλληλεπίδραση ατόμου και περιβάλλοντος. Οι ενέργειες αυτές είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν σε τρεις λειτουργίες:

- α) στην αποκατάσταση της ικανότητας που έχει αποδραστηριστεί,
- β) στην ενδυνάμωση των ατομικών και κοινωνικών πηγών βοήθειας και
- γ) στην πρόληψη της κοινωνικής δυσλειτουργίας» (Boehm, 1959, 54).

Σύμφωνα με τη Διεθνή Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών η κοινωνική εργασία ορίζεται ως «η εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη που προέκυψε από την κοινωνική πρόνοια ως ένας μηχανισμός που σχεδιάστηκε για να διασφαλίσει την κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών των αδυνάτων που δημιουργήθηκαν από τη βιομηχανική ανάπτυξη και που προσπαθεί να ελέγξει και να χειριστεί τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες και να αποτρέψει στο βαθμό που είναι δυνατόν τα προβλήματα που προκύπτουν από τις δυσλειτουργίες των ατομικών και των κοινωνικών θεσμών (Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών 1985, 48).

Σύμφωνα με την Ασπασία Καλούτση (καθηγήτρια Κοινωνικής εργασίας) η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας εγγυάται μια πολυσύνθετη δύναμη η οποία αναλαμβάνει ένα σύνολο κοινωνικών και ιατροκοινωνικών δραστηριοτήτων προς όφελος των ατόμων ή των ομάδων που εξυπηρετούνται μέσα σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή κι ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σύνολο (Καλούτση, 1976).

Άλλος ορισμός προτείνει ότι το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας προωθεί την κοινωνική αλλαγή, την επίλυση προβλημάτων στις ανθρώπινες σχέσεις και την ενδυνάμωση (empowerment) και απελευθέρωση των ανθρώπων, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να ενισχύσουν την ευημερία τους. Χρησιμοποιώντας θεωρίες της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των κοινωνικών συστημάτων, η κοινωνική εργασία παρεμβαίνει στα σημεία στα οποία οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους. Οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι θεμελιώδεις στην κοινωνική εργασία (Τελώνη, 2006).

1.4 ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Βασικό χαρακτηριστικό της κοινωνικής εργασίας είναι η πράξη, που έχει σαν στόχο την ανακούφιση των ατόμων που έχουν ανάγκη. Παλαιότερα

μάλιστα, οι κοινωνικοί λειτουργοί ασκούσαν κατά κύριο λόγο την τέχνη της βοήθειας (the art of helping) (Richmond, 1928). Ήταν πιο πολύ δρώντες, παρά σκεπτόμενοι (Howe, 1993, 18). Η έλλειψη μιας συγκεκριμένης, θεωρητικής βάσης της κοινωνικής εργασίας είχε επισημανθεί ήδη από τα πρώτα χρόνια της καθιέρωσής της και μάλιστα για αυτό το λόγο η καθιέρωσή της σαν επιστήμη αμφισβητείται από πολλούς. (Flexner, 1915).

Η Mary Richmond με την εισαγωγή του όρου «κοινωνική διάγνωση» στην κοινωνική εργασία έβαλε τα θεμέλια της θεωρητικής και εννοιολογικής διάκρισης του επαγγέλματος.

Η θεωρητική βάση της κοινωνικής εργασίας επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις σχολές σκέψης και θεώρησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς και της δομής των κοινωνιών. Πρώτη και με μεγάλη επιρροή σε εύρος, σημασία και διάρκεια ήταν η ψυχαναλυτική θεωρία.

Τη δεκαετία του 1960, η κοινωνική εργασία προσέγγισε και οικειοποιήθηκε μεγάλο αριθμό θεωριών που βασίζονταν στις φροϋδικές απόψεις, στη θεωρία της μάθησης και στις προερχόμενες από την κοινωνιολογία ιδέες (Landon 1995, 1101-2).

Αποτέλεσμα ήταν η διαμόρφωση ποικίλων, χρησίμων θεωριών της κοινωνικής εργασίας, από τις οποίες οι περισσότερες αφορούν αποκλειστικά την κοινωνική εργασία που απευθύνεται σε ατομικά κοινωνικά προβλήματα, δηλαδή την κοινωνική εργασία με άτομα (Hopkins, 1986; Roberts & Nee, 1970). Οι πιο γνωστές είναι η ψυχοδυναμική, η θεωρία της συμπεριφοράς, η θεωρία της κρίσης, η θεωρία των συστημάτων, η θεωρία των ρόλων, η θεωρία της επικοινωνίας, η θεωρία της οργάνωσης και η γνωσιακή θεωρία.

Ωστόσο, η πληθώρα των θεωριών αυτών δημιούργησε σύγχυση αναφορικά με το αντικείμενο, και τις θέσεις της κοινωνικής εργασίας. Έτσι, το 1970, η διαπίστωση ότι την «ουσία» της κοινωνικής εργασίας την αποτελούν οι κοινές απόψεις, οι κοινές αρχές και οι κοινές επαγγελματικές δεξιότητες των κοινωνικών λειτουργών οδήγησε στη διατύπωση της μοναδικής προσέγγισης της κοινωνικής εργασίας (unitary

approach).

Η ομαδοποίηση των θεωριών της κοινωνικής εργασίας είναι δύσκολη η καθεμιά εστιάζει σε διαφορετικά ζητήματα ενώ πολλές βασίζονται στις ιδιαίτερες μεθόδους επίτευξης της κοινωνικής αλλαγής και άλλες σε θεραπείες (Solomon, 1976). Κάποιες από τις ταξινομήσεις των θεωριών της κοινωνικής εργασίας έχουν γίνει με βάση τις φιλοσοφικές θέσεις για τη φύση της κοινωνίας, τη ροή και τη φύση των μεταβολών της και με βάση τις ερμηνείες για τον κόσμο. Οι Roberts και Nee (1969) κατέγραψαν τις θεωρίες που αφορούν την κοινωνική εργασία με άτομα και οικογένειες. Η καταγραφή αυτή περιλαμβάνει ψυχοδυναμικές θεωρίες, συμπεριφοριστικές τεχνικές και προσεγγίσεις που διέπονται από την ιδέα της κοινωνικοποίησης.

Η ταξινόμηση των θεωριών της ομαδικής κοινωνικής εργασίας έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης πολλών συγγραφέων. Σημαντική είναι η συμβολή των Roberts και Northen (1976). Σύμφωνα με εκείνους υπάρχουν αρκετά είδη ομαδικής εργασίας τα οποία στηρίζονται στη λειτουργική θεώρηση και στη θεωρία λύσης προβλημάτων της κατά περίπτωση κοινωνικής εργασίας. Οι συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι θεωρίες αυτές ισχύουν και στις δύο μεθόδους. Ο Payne (1991, 67), αποτυπώνει τη σύγχρονη ιδεολογία της κοινωνικής εργασίας με ομάδες στο άρθρο των Papell και Rothman (1966) το οποίο συνοψίζει τρεις βασικές προσεγγίσεις-πρότυπα (μοντέλα):

- Το πρότυπο των κοινωνικών σκοπών. Σύμφωνα με αυτό η ομάδα βοηθά τα μέλη της να *αναπτύξουν* τις κοινωνικές τους ικανότητες. Στη συνέχεια τα μέλη της ομάδας θα αξιοποιήσουν τις ικανότητες αυτές προκειμένου να επιτύχουν τις επιθυμητές κοινωνικές αλλαγές εκτός ομάδας.
- Το διορθωτικό πρότυπο. Σύμφωνα με αυτό η ομάδα *βοηθά* τα μέλη της, τα οποία δυσκολεύονται στην άσκηση των κοινωνικών τους ρόλων, να *αλλάξουν* τις μορφές της συμπεριφοράς τους.
- Το αντίστροφο ή ενδιάμεσο πρότυπο. Σύμφωνα με αυτό η ομάδα αποτελεί το χώρο μέσα στον οποίο τα μέλη της βοηθούνται να

διερευνήσουν και να διαμορφώσουν τους κοινωνικούς τους ρόλους σε ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούσαν τη δυναμική των ομάδων επηρέασαν σημαντικά τις θεωρίες της κοινωνικής εργασίας με ομάδες. Οι ομάδες έχουν τη δική τους ζωή, η οποία είναι ανεξάρτητη από τις ενέργειες και τις σκέψεις των μελών τους. Στόχος των θεωριών της κοινωνικής εργασίας με ομάδες είναι κατανόηση της ομαδικής αλλά και της ατομικής δυναμικής (Bion, 1961).

Όσον αφορά τώρα τις θεωρίες της κοινοτικής κοινωνικής εργασίας διαφέρουν από εκείνες της κατά περίπτωση κοινωνικής εργασίας. Οι Taylor και Roberts (1985), υποστηρίζουν πως αυτές θεωρούνται ακόμη ρευστές. Οι 5 βασικές προσεγγίσεις της κοινοτικής εργασίας είναι οι ακόλουθες: η προσέγγιση της κοινοτικής ανάπτυξης, της πολιτικής δράσης, της κοινοτικής συνεργασίας, του σχεδιασμού κοινοτικών κοινωνικών υπηρεσιών και της κοινοτικής διασύνδεσης.

Συγγραφείς, όπως ο Hopkins (1986), συμπεριλαμβάνουν στις θεωρίες της κοινωνικής εργασίας και την οικογενειακή θεραπεία. Οι σχολές της οικογενειακής θεραπείας είναι αρκετές και από εκείνες αντλούν οι κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι επαγγελματίες τις γνώσεις που εφαρμόζουν για τη βοήθεια των οικογενειών.

Όσον αφορά τις θεωρητικές προσεγγίσεις της κλινικής κοινωνικής εργασίας οι Cocozelli και Constable (1985) τις διέκριναν σε ψυχοδυναμικές, οικογενειακές, υπαρξιακές, θεραπευτικές καθώς και θεραπείες της συμπεριφοράς και λύσης προβλημάτων.

Ο Wittaker υποστηρίζει πως οι θεωρήσεις που είχαν την εντονότερη επίδραση στη θεωρητική ανάπτυξη και τη διαμόρφωση των θεραπευτικών προσεγγίσεων της κοινωνικής εργασίας είναι τέσσερις. Αυτές είναι: η ψυχαναλυτική θεωρία, η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η θεωρία των κοινωνικών συστημάτων και η ανθρωπιστική-υπαρξιστική θεωρία (Wittaker, 1974).

1.5 ΟΙ ΔΥΟ ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το κράτος πρόνοιας και κατά συνέπεια η κοινωνική εργασία ως πυλώνας κοινωνικής προστασίας αναπτύχθηκαν στα πλαίσια ύπαρξης και λειτουργίας του καπιταλιστικού συστήματος. Η παρουσία προνοιακού συστήματος προέκυψε από την αντιφατικότητα του καπιταλισμού και δέχτηκε επίδραση από δύο κύριους παράγοντες. Ο πρώτος ήταν η επιδίωξη του συστήματος να δημιουργήσει εργάτες να παράγουν αγαθά πλουτισμού και ο δεύτερος η ανάγκη ελέγχου του ανθρώπινου δυναμικού για την αυτοπροστασία του συστήματος.

<http://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/06/radicalsw.pdf>

Η δομική λειτουργία του συστήματος προϋποθέτει συνθήκες φτώχειας και ανεργίας και ύπαρξη περιόδων ανάπτυξης που ακολουθούνται από περιόδους ύφεσης. Ακόμα ο συνεχής και αθέμιτος ανταγωνισμός απαιτεί εργατικό δυναμικό που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εργοδοτών. Για να επιτευχθεί αυτό χρειάζεται η ύπαρξη και αναπαραγωγή υγιούς εργατικού δυναμικού που θα έχει όλα τα απαραίτητα προσόντα να φέρνει εις πέρας την παραγωγική διαδικασία.

Σε περιπτώσεις ασθενειών που έγιναν αιτία θανάτου πολλών βιομηχανικών εργατών , πέρα από την ανθρωπιστική διάσταση το όλο θέμα είχε επίπτωση στα συμφέροντα των εργοδοτών οι οποίοι δεν ανταποκρίνονταν στον ανταγωνισμό αφού υστερούσαν στο εργατικό δυναμικό ποιοτικά και ποσοτικά.

Έγινε επομένως αντιληπτό πως θα έπρεπε να αναπτυχθεί ένα δίκτυο ιατρικής περίθαλψης και κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων που θα εξασφάλιζε παράλληλα βελτίωση των

συνθηκών εργασίας και αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου στις εργατουπόλεις. Η εξαντλητική εργασία για ώρες εξάλλου κατέστρεφε τον οικογενειακό ιστό και οδηγούσε σε εξάντληση ψυχική και σωματική. Έτσι υπό αυτές τις συνθήκες η άρχουσα τάξη κινήθηκε στη λήψη μέτρων προστασίας των κοινωνικά αδύναμων που τους εξασφάλιζαν μια στοιχειώδη τουλάχιστον ψυχική και σωματική υγεία.

(<http://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/06/radicalsw.pdf>)

Εκτός από αυτή όμως την πρωτοβουλία των εργοδοτών, η δημιουργία συνδικάτων και οργανώσεων των εργατών έθεσε δυναμικά το αίτημα παροχής βελτιωμένων συνθηκών δουλειάς. Πολλές ανατρεπτικές και επαναστατικές κινήσεις της εργατικής τάξης ανάγκασαν την άρχουσα τάξη να παραχωρήσει σημαντικά δικαιώματα και προνόμια στους εργαζόμενους για να αποφευχθούν παρόμοιες και πιο έντονες δραστηριότητες.

Πέρα από την προσπάθεια αναπαραγωγής του εργατικού δυναμικού έντονη ήταν και η επιθυμία ελέγχου και ποδηγέτησης της εργατικής τάξης. Αυτή η επιθυμία προσδιόρισε ένα σύνολο αρχών και αξιών που καθοδηγούσε τη ζωή των ανθρώπων βάσει των συμφερόντων της αστικής τάξης. Έτσι προέκυψε το μοντέλο της πυρηνικής οικογένειας ως κατεξοχήν εκφραστής εργασίας και καταναλωτικής συνήθειας. Οι ρόλοι μέσα στην οικογένεια ήταν σαφείς και διακριτοί με τον άντρα να εργάζεται και να παράγει και τη γυναίκα να ασχολείται με την ανατροφή των παιδιών. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας ήταν απόλυτα προσηλωμένο στη διατήρηση του συγκεκριμένου αξιακού μοντέλου.

Μέσα από αυτό το σύστημα αναδείχθηκε η ατομική ευθύνη και έτσι το σύστημα διαχώρισε τη θέση του από παθογόνους καταστάσεις που πιθανό δημιουργούσε μεταβιβάζοντας την ευθύνη.

Το κράτος πρόνοιας είναι δομημένο είναι φτιαγμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να προβάλλει τον καταλυτικό ρόλο τους κρατους και να υποβαθμίζει και να στιγματίζει αυτούς που έχουν ανάγκη τις υπηρεσίες του. Τέτοιες ομάδες αποτελούν ασθενείς με ψυχολογικά προβλήματα, μετανάστες που ζητούν άσυλο, άτομα με αναπηρία, άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες και άλλες περιπτώσεις που σαν κοινό χαρακτηριστικό έχουν το χαμηλό οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

(<http://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/06/radicalsw.pdf>)

Στις μέρες μας βέβαια έχει αποδειχτεί πως η ύπαρξη τέτοιων προβλημάτων δεν χρεώνεται σε ατομική ευθύνη αλλά σε συστημική δυσλειτουργία που δημιουργεί ανισότητες και περιθωριοποιεί μεγάλες κοινωνικές ομάδες. Η κοινωνική εργασία με αυτό το σκεπτικό ακροβατεί μεταξύ ελέγχου και προστασίας. Η θεωρητική και πρακτική διάσταση της κοινωνικής εργασίας στην Ελλάδα βασίστηκε αρχικά σε αυτή ακριβώς την τιμωριτική λογική ενός κράτους πρόνοιας που είχε ως πρότυπο την Αγγλία και τις ΗΠΑ.

Εκεί οι κοινωνικοί λειτουργοί έκαναν επισκέψεις σε φτωχές οικογένειες και προσπαθούσαν να αναδείξουν την προβληματική λειτουργία αυτών των ατόμων και να τους διδάξουν σωστούς τρόπους ζωής. Επέρριπταν τις ευθύνες για την κατάστασή τους στα ίδια τα άτομα και γι' αυτό αυτή η πρακτική δημιούργησε για καιρό μια αρνητική εικόνα για το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού. Κάπως έτσι ξεκίνησε και στην Ελλάδα το επάγγελμα του κοινωνικού

λειτουργού χωρίς να λαμβάνει αρχικά υπόψη τις υπαρκτές ανάγκες της κοινωνίας.

Σε μια κοινωνία ανισοτήτων και χάσματος μεταξύ της άρχουσας τάξης και των μη προνομιούχων στρωμάτων του πληθυσμού ο θεσμός της κοινωνικής εργασίας εξυπηρέτησε πολιτικές σκοπιμότητες και προορίστηκε να προφυλάσσει τα κεκτημένα της αστικής τάξης και να αναπαράγει το ισχύον σύστημα. Παράλληλα λειτούργησε ως αντίδοτο σε υπαρκτά κοινωνικά προβλήματα για την αποφυγή ανεξέλεγκτων κρίσεων και αποσταθεροποιητικών κινήσεων εναντίον του συστήματος.

Η κοινωνική εργασία δεν είναι μονοδιάστατη και δεν ακολουθεί συγκεκριμένες αρχές και κανόνες. Όταν η κοινωνία διχάζεται και τα συμφέροντα είναι αλληλοσυγκρουόμενα, η κοινωνική εργασία ακολουθεί την ίδια κατεύθυνση. Δεν έλειψαν βέβαια και πιο ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες κοινωνικών λειτουργών που ταυτίζονταν με αυτούς που είχαν την ανάγκη φροντίδας και προστασίας. Οι εν λόγω κοινωνικοί λειτουργοί δεν επέρριπταν τις ευθύνες στο δοκιμαζόμενο άτομο αλλά προσπαθούσαν να επιφέρουν αλλαγές στην κατεύθυνση βελτίωσης της ποιότητας ζωής των δοκιμαζόμενων κοινωνικών ομάδων. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε χώρες της Λατινικής Αμερικής, η κοινωνική εργασία προέκυψε μέσα από διεργασίες κοινωνικών κινημάτων, λόγος που την έκανε περισσότερο αποδεκτή ως θεσμό σε σχέση με το αγγλοσαξονικό μοντέλο της κοινωνικής εργασίας. (<http://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/06/radicalsw.pdf>)

1.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η ριζοσπαστική κοινωνική εργασία δεν έτυχε δίκαιης αντιμετώπισης από την επίσημη ιστοριογραφία του επαγγέλματος. Η προσφορά της ωστόσο ήταν διττή. Από τη μια πλευρά ενίσχυσε σημαντικά τα κινήματα των εξυπηρετούμενων (αντιρατσιστικά, φεμινιστικά, αντί-ψυχιατρικά, αντιαποικιακά) και από την άλλη η συμβολή της στην απεξάρτηση του επαγγέλματος από τη συντηρητική παράδοση είναι τεράστια. Στο παγκόσμιο συνέδριο της ομοσπονδίας κοινωνικών λειτουργών που έγινε το καλοκαίρι του 2010 στο Χονγκ Κόνγκ, οργανωμένα οι κοινωνικοί λειτουργοί από όλο τον κόσμο ζήτησαν επιτακτικά τη σύνδεση της κοινωνικής εργασίας με την πολιτική πρακτική και την υπεράσπιση των πιο αδύναμων απέναντι σε ένα σύστημα που αναπαράγει κοινωνικές ανισότητες. Με απόφαση συνδέεται για πρώτη φορά το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού με την κοινωνική δράση εγκαταλείποντας τα τιμωρητικά και ατομικιστικά μοντέλα. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της συνεχούς και μεθοδευμένης προσπάθειας των κριτικών και ριζοσπαστικών κινήσεων της κοινωνικής εργασίας που για χρόνια υποστήριζαν τα αιτήματα των εξυπηρετούμενων. Το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού πρέπει στα επόμενα χρόνια και με την οικονομική κρίση να εξελίσσεται, να καταστεί εργαλείο στήριξης και βοήθειας των κοινωνικά αδύναμων και καταπιεσμένων κοινωνικών ομάδων προβάλλοντας λύσεις και δίνοντας διεξόδους. (Κανδυλάκη, 2001)

Γίνεται πλέον αντιληπτή μια ριζοσπαστική στροφή της κοινωνικής εργασίας με την εφαρμογή ομαδικών δράσεων απέναντι στα συνεχώς αυξανόμενα συστημικά αδιέξοδα. Η κοινωνική εργασία

προσπίξεται με αυτό τον τρόπο τα κοινωνικά κεκτημένα και συμβάλει με τις απαιτούμενες αλλαγές και προτάσεις στην καθιέρωση κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η ριζοσπαστική κοινωνική εργασία είναι αποτέλεσμα κοινωνικών κινημάτων και στοχεύει σε κοινωνική δικαιοσύνη και αλλαγές συνδυάζοντας τη θεωρία με την πρακτική εφαρμογή ως αναπόσπαστα μέρη. Η ριζοσπαστική θεώρηση δεν αναιρεί τα κλινικά μοντέλα παρέμβασης, απλά δεν δέχεται ατομικιστικές προσεγγίσεις που επιβαρύνουν με τις ευθύνες το άτομο.

Είναι πραγματικότητα πως οι έχοντες ανάγκη κοινωνικής εργασίας κινούνται προς τις κοινωνικές υπηρεσίες υπό την πίεση ψυχολογικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επιβαρύνουν τις αγχωτικές και καταθλιπτικές καταστάσεις και το φόβο. Οι συγκεκριμένες καταστάσεις χρήζουν καταλυτικής αντιμετώπισης πέρα από τις παραδοσιακές διαδικασίες μιας και εκτός από τη θεραπεία, είναι αναγκαίος ο κοινωνικός προσδιορισμός της κατάστασης και η μεγαλύτερη και αποδοτικότερη προσφορά του κοινωνικού κράτους.

(<http://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/06/radicalsw.pdf>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

2.1 Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Οι φιλικοί επισκέπτες διαπίστωσαν ότι τα άτομα δεν ανταποκρίνονταν ικανοποιητικά και δεν αξιοποιούσαν όσο θα έπρεπε την βοήθεια που τους προσφερόταν με αποτέλεσμα να οδηγηθούν στην αναζήτηση των δυσκολιών και των αιτιών της κατάστασης αυτής. Η συμβολή των ιδιαίτερων ατομικών στοιχείων, της προσωπικότητας και του χαρακτήρα των ατόμων τα οποία αντιμετώπιζαν ένα κοινωνικό πρόβλημα αποκαλύφθηκε μέσω της διερεύνησης των στοιχείων που δεν σχετίζονταν με εξωτερικούς, κοινωνικούς ή με περιστασιακούς παράγοντες. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η φτώχεια δεν ήταν ο μοναδικός παράγοντας που προκαλούσε τη δυσλειτουργική συμπεριφορά. Υπήρχαν και εσωτερικοί παράγοντες που επηρέαζαν τις αντιδράσεις των ατόμων και για την κατανόηση και την αξιολόγηση των συμπεριφορών αυτών σημαντικά στοιχεία έδωσε την εποχή εκείνη η ψυχανάλυση.

Η ψυχανάλυση – η οποία είχε ήδη αναπτύξει τις ιδέες του ψυχικού προκαθορισμού, της ύπαρξης, της λειτουργίας και των επιδράσεων να του ασυνείδητου και των μηχανισμών άμυνας στις καθημερινές πράξεις των ανθρώπων – αποτέλεσε ένα σημαντικό εργαλείο για τους κοινωνικούς λειτουργούς για να κατανοήσουν καλύτερα τη συμπεριφορά των ατόμων (ως πασχόντων ή βοηθούμενων) καθώς και των αντιδράσεών τους απέναντι στους ίδιους. Τα αισθήματα, οι σκέψεις, η φαντασία και οι αναμνήσεις των ατόμων αυτών αποτέλεσαν τις πηγές από όπου αντλήθηκαν οι πληροφορίες για τις επιθυμίες, τις στάσεις και την κατάσταση της ζωής τους. .(Κανδυλάκη, 2001)

Η συνεισφορά της ψυχανάλυσης στην κοινωνική εργασία υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική τόσο στον τομέα της διάγνωσης όσο και στον τομέα της διαμόρφωσης των παρεμβάσεων της στην ψυχική υγεία των εκάστοτε βοηθούμενων. Η ψυχιατρική κοινωνική εργασία ήταν από τις πρώτες

επίσημες και συστηματικές εφαρμογές της κοινωνικής εργασίας τόσο στην Αμερική όσο και στην Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε πως κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 η κοινωνική εργασία υπέστη «ψυχιατρικό κατακλυσμό» (psychiatric deluge).

Ψυχαναλυτές όπως οι Melanie Klein, John Bowlby και Donald Winnicott άσκησαν σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση των παρεμβάσεων της κοινωνικής εργασίας σε παιδιά, ζευγάρια και οικογένειες. Πιο αναλυτικά, με τις απόψεις και τις ιδέες τους βοήθησαν τους κοινωνικούς λειτουργούς να κατανοήσουν τις διαταραχές της προσωπικότητας, της συμπεριφοράς και των συναισθημάτων που ήταν αποτέλεσμα των αρνητικών και τραυματικών εμπειριών των ατόμων στη νηπιακή και την παιδική ηλικία τους. (Κανδυλάκη, 2001)

Η Florence Hollis (1964) στο βιβλίο της *Case Work: A Psychosocial Therapy* παρουσίασε μια ολοκληρωμένη προσαρμογή των ψυχαναλυτικών μοντέλων θεραπείας στην επιστήμη της κοινωνικής εργασίας. Οι απόψεις της οδήγησαν στη διαμόρφωση του μοντέλου ψυχοκοινωνικής θεραπείας (the psycho-social therapy model) και της διαγνωστικής σχολής της κοινωνικής εργασίας. Καθοριστικό σημείο των απόψεων της Hollis υπήρξε η σημασία που έδωσε στην εκτίμηση της προσωπικότητας του εξυπηρετούμενου, καθώς επίσης και στις εσωτερικές συγκρούσεις της ψυχής του και στις συγκρούσεις με το περιβάλλον του. Τόνιζε ότι ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να έχει τις απαραίτητες γνώσεις και την ικανότητα να στηρίζει τους εξυπηρετούμενους με σκοπό εκείνοι να γίνουν ικανοί στη διερεύνηση, την έκφραση και το χειρισμό των συναισθημάτων τους και των συνεπειών της εκάστοτε συμπεριφοράς τους.

Η θεωρία του Freud ήταν η πρώτη ψυχολογική θεωρία που εντάχθηκε στα προγράμματα σπουδών της κοινωνικής εργασίας και συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες ήταν εκείνη που άσκησε τη μεγαλύτερη επίδραση. Η διδασκαλία της αρχίζει για πρώτη φορά στο Smyth College Training School for Psychiatric Social Work, το 1918.

2.2. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Γύρω στα 1930 έχουμε τη διαπίστωση πως υπήρχε κοινή παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού με τον και όχι στον εξυπηρετούμενο. Οι Jesse Taft και Virginia Robinson (καθηγήτριες της κοινωνικής εργασίας στις ΗΠΑ), παρακίνησαν τους κοινωνικούς λειτουργούς να προσαρμόσουν κάποιες από τις ιδέες του Otto Rank στην επαγγελματική σχέση τους με τους εξυπηρετούμενους. Ο Otto Rank πίστευε στην επιρροή του πολιτισμού στην εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου και για στη σημασία της θέλησης για οποιαδήποτε κίνησή του για αλλαγή. Αναλυτικότερα, οι προαναφερθείσες καθηγήτριες της κοινωνικής εργασίας συνέστησαν στους κοινωνικούς λειτουργούς να αναπτύξουν πιο ενεργητική σχέση με τους εξυπηρετούμενους αφήνοντας πίσω τους την παθητική επαγγελματική σχέση που είχε καθιερώσει η ψυχαναλυτική σχολή σκέψης (Howe, 1993, 19).

Το αποτέλεσμα της προσαρμογής των ιδεών του Otto Rank στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας ήταν η ανάπτυξη της λειτουργικής σχολής της κοινωνικής εργασίας. Εκείνη, σε αντίθεση με την ψυχαναλυτική σχολή, υποστήριζε ότι ο άνθρωπος είναι ένα εξαιρετικά περίπλοκο ον το οποίο είναι αδύνατο να κατανοηθεί και να εκτιμηθεί (να διαγνωστεί) μόνο σε σχέση με τα γεγονότα του παρελθόντος του. Οι λειτουργιστές με άλλα λόγια υποστήριζαν ότι το άτομο μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο σε σχέση με τις παρούσες συνθήκες της ζωής του.

Η λειτουργική προσέγγιση συνέβαλε με ιδιαίτερο τρόπο στην εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας διότι αποτέλεσε την αφορμή για να δοθεί μια νέα σημασία στη σχέση μεταξύ του κοινωνικού λειτουργού και του εξυπηρετούμενου, σχέση την οποία τοποθέτησε σε νέες στέρεες βάσεις. Θα μπορούσε να παρομοιαστεί με ένα όχημα που μετέφερε τον εξυπηρετούμενο, εφόσον βέβαια ο ίδιος το επιθυμούσε, σε μια περισσότερο ανοικτή και ρεαλιστική κατάσταση. Την κινητήρια δύναμη για να δημιουργηθούν στον εξυπηρετούμενο τα αναγκαία κίνητρα για να επιφέρει τις αναγκαίες αλλαγές στη ζωή του αποτέλεσε η δομημένη και

δημιουργική επαγγελματική σχέση μεταξύ του κοινωνικού λειτουργού και του εξυπηρετούμενου. Η διαφορά που εντοπίζεται ανάμεσα στη λειτουργική και τη διαγνωστική σχολή της κοινωνικής εργασίας παρουσιάζεται με ακρίβεια από την Goldstein (1973, 39): στη διαγνωστική σχολή το επίκεντρο της αλλαγής αποτελούσε ο κοινωνικός λειτουργός, ο οποίος με τις γνώσεις και την εμπειρία του έθετε τη διάγνωση του προβλήματος και οργάνωνε το θεραπευτικό σχέδιο. Αντίθετα, στη λειτουργική σχολή επίκεντρο της αλλαγής ήταν ο ίδιος ο εξυπηρετούμενος. Ο κοινωνικός λειτουργός απλά ενεργεί ως βοηθός και διευκολυντής της επαγγελματικής σχέσης από σε συνεργασία πάντα με τον εξυπηρετούμενο.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που υιοθέτησαν το μοντέλο της λειτουργικής σχολής εστίασαν την προσοχή τους στην άμεση και παρούσα κοινωνική πραγματικότητα των εξυπηρετούμενών τους, καθώς επίσης και στις υφιστάμενες κοινωνικές συνθήκες τις οποίες τους περιέβαλαν. Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην άρτια και αποτελεσματική οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών και στην επαρκή στελέχωσή τους με καλά εκπαιδευμένους κοινωνικούς λειτουργούς.

Η επίδραση της λειτουργικής σχολής μπορεί να χαρακτηριστεί καθοριστική για την εξέλιξη της θεωρίας της κοινωνικής εργασίας. Απόδειξη αποτελεί το γεγονός πως ήδη από το 1960 οι όροι *διάγνωση* και *θεραπεία* (οι οποίοι προέρχονταν από τις ψυχαναλυτικές και ψυχιατρικές επιδράσεις), αντικαταστάθηκαν από τους κοινωνικούς όρους *εκτίμηση* και *παρέμβαση* αντίστοιχα. (Κατσορίδου, 1993)

2.3. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που στελέχωναν τους φορείς για την προστασία των παιδιών και της οικογένειας καθώς επίσης και οι ψυχιατρικοί κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονταν με τις οικογένειες των ψυχικά ασθενών αντιμετώπιζαν πολλές δυσκολίες και εντάσεις στην

επικοινωνία, τη συναλλαγή και την αλληλεπίδραση με τα μέλη αυτών των οικογενειών. Συνεπώς, η διαπίστωση ότι τα ατομικά, τα διαπροσωπικά και τα κοινωνικά προβλήματα αλληλοσυνδέονται και αλληλοσχετίζονται οδήγησε στην ενσωμάτωση των απόψεων των θεωριών της συμπεριφοράς και της κοινωνικής μάθησης στην κοινωνική εργασία.

Αναφορικά με τη θεωρία της συμπεριφοράς απαντάει σε ερωτήματα που σχετίζονται με τις επιδράσεις του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος στην απόκτηση μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς από το άτομο. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει πως η συμπεριφορά που επιβραβεύεται από το περιβάλλον με το χρόνο παγιώνεται, ενώ αντίστροφα εκείνη που απορρίπτεται αποδυναμώνεται και τελικά εγκαταλείπεται ολοκληρωτικά. Η ψυχοκοινωνική λειτουργικότητα κάθε ατόμου θεωρείται προϊόν μάθησης επομένως μια καινούργια μάθηση μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στην εξάλειψη κάποιων παλιών προβληματικών συμπεριφορών. Έτσι η θεώρηση αυτή έχει εξελιχθεί σε μοντέλο θεραπευτικής παρέμβασης. Οι θεραπευμένοι μέσα από διαδικασίες μάθησης μαθαίνουν να εντοπίζουν και να αναγνωρίζουν τις δυσλειτουργικές συμπεριφορές τους, καθώς επίσης και την ένταση και τη συχνότητά τους. Εν συνεχεία, τους παρέχεται βοήθεια ώστε να συγκεκριμενοποιήσουν εκείνες τις συμπεριφορές που θέλουν να αλλάξουν και ακολουθούν πρόγραμμα θεραπείας ώστε να καταφέρουν να τις αποβάλλουν και να τις εξαλείψουν. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται στη θεραπεία της συμπεριφοράς είναι α) η θετική ενίσχυση, β) η αρνητική ενίσχυση, γ) η σταδιακή αναμόρφωση και δ) η συστηματική απευαισθητοποίηση. (Κατσορίδου, 1993)

Η συμπεριφοριστική προσέγγιση της κοινωνικής εργασίας αφορά πάντοτε έναν μόνο εξυπηρετούμενο, είναι δηλαδή εξατομικευμένη. Η συστηματική ακολουθία που υιοθετεί είναι: πρόβλημα – εκτίμηση – στόχος – μέθοδοι. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή κάθε πρόβλημα περιγράφεται και εκτιμάται. Ο κοινωνικός λειτουργός (ο θεραπευτής της συμπεριφοράς στην προκειμένη περίπτωση), περιγράφει στον εξυπηρετούμενο τι ακριβώς συμβαίνει και του συστήνει τι ακριβώς πρέπει

να κάνει προκειμένου να απαντήσει με το σωστό τρόπο στα ερεθίσματα που του δίνει το περιβάλλον του.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι οι θεωρίες της συμπεριφοράς έρχονται σε αντιδιαστολή με τις θεραπείες της ψυχαναλυτικής προσέγγισης, καθώς επικεντρώνονται στο παρόν και δεν αναζητούν αιτίες στο πρώιμο παρελθόν του εξυπηρετούμενου.

Η θεωρία της συμπεριφοράς έχει κατακριθεί από πολλούς οι οποίοι τη χαρακτήρισαν μηχανιστική και προκαθορισμένη από βιολογικούς παράγοντες. Όσον αφορά το θεραπευτικό της μοντέλο έχει χαρακτηριστεί ανεπαρκές διότι αντί να εστιάζει στις αιτίες των προβλημάτων εστιάζει στα συμπτώματά τους. (Κατσορίδου, 1993)

2.4. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Αξιοσημείωτη είναι η συνεισφορά της θεωρίας των συστημάτων στην επιστήμη της κοινωνικής εργασίας. Σύμφωνα με αυτή, κάθε αυτοτελής οντότητα αποτελεί ένα σύστημα που έχει συγκεκριμένη δομή και λειτουργία. Συνεπώς, οι ενότητες σύστημα - οργανισμός, φυσική ή τεχνητή ομάδα, οργάνωση, κράτος, σύμπαν διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά και λειτουργίες. Επίσης, κάθε σύστημα έχει τις δικές του ανάγκες, τους δικούς του στόχους, και μηχανισμούς συντήρησης καθώς επίσης και τους δικούς του τρόπους επίλυσης των συγκρούσεων. Τα συστήματα αποτελούνται από υποσυστήματα. Τα υποσυστήματα αυτά αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, καθώς οι αλλαγές στο ένα σύστημα επιφέρει μεταβολές στα άλλα συστήματα. Όταν ένα σύστημα σταματήσει να αλληλεπιδρά, παύει και να υπάρχει (Παπαφλέσσα, 1991, 94).

Η κοινωνική εργασία επειδή θεωρεί ότι ο εξυπηρετούμενος αποτελεί ένα σύστημα, τον μελετά πάντοτε σε συνάρτηση με τα συστήματα και τα υποσυστήματα που τον περιβάλλουν. Οι «συστημικοί» κοινωνικοί λειτουργοί εξετάζουν τις θεσμικές παραμέτρους, τις στρατηγικές και τα χαρακτηριστικά διάρθρωσης των προγραμμάτων σε σχέση με τους στόχους που έχει η παρέμβασή τους. Ο Hearn υποστηρίζει πως ο

κοινωνικός λειτουργός, με όποιο σύστημα, άτομο, ομάδα ή κοινότητα και να εργάζεται, ο ρόλος του έγκειται στα εξής: α) να το βοηθά να αντιληφθεί τα όριά του, β) να προσδιορίσει πόσο ανοικτό ή κλειστό είναι προς τα άλλα συστήματα, γ) να ρυθμίσει πόσα και ποια στοιχεία θα δέχεται απέξω και πόσα και ποια στοιχεία θα διοχετεύει το ίδιο προς τα έξω, και δ) να βρει τρόπο να διατηρήσει και να ενισχύσει τις ικανότητές του (Παπαφλέσσα, 1991).

Σύμφωνα με τους Pincus και Minahan (1973), οι οποίοι πρότειναν την ευρέως αποδεκτή προσαρμογή της θεωρίας των συστημάτων στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας, η κοινωνική εργασία πρέπει να εστιάζει στα ακόλουθα τρία κύρια συστήματα που απαρτίζουν το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον του εξυπηρετούμενου:

- Στα άτυπα ή φυσικά συστήματα (informal/natural systems), π.χ. οικογένεια, φίλοι, συνεργάτες.
- Στα τυπικά συστήματα (formal systems), π.χ. κοινοτικές ομάδες, συνδικαλιστικοί φορείς, σωματεία.
- Στα κοινοτικά συστήματα (societal systems), π.χ. σχολείο νοσοκομεία κ.λπ.

Οι ίδιοι θεωρούν πως τα βασικά συστήματα της κοινωνικής εργασίας είναι τα εξής:

a) Το σύστημα της οργάνωσης της κοινωνικής υπηρεσίας (αποτελείται από τον κοινωνικό λειτουργό και την υπηρεσία στην οποία εργάζεται).

b) Το σύστημα του εξυπηρετούμενου (αποτελείται από τα άτομα, τις οικογένειες, τις ομάδες ή τις κοινότητες που παραπέμπονται/συνεργάζονται με την κοινωνική υπηρεσία),

c) Το σύστημα του στόχου (αποτελείται από τους εξυπηρετούμενους οι οποίοι βοηθούνται από το σύστημα οργάνωσης να πετύχουν τους στόχους τους).

d) Το σύστημα δράσης (αποτελείται από τις δραστηριότητες και τις σχέσεις που αναπτύσσει η κοινωνική υπηρεσία για να επιτύχει τους σκοπούς της).

Το «μοντέλο ζωής της κοινωνικής εργασίας» διαμορφώθηκε από τους Germain και Gitterman (1980), οι οποίοι βασισμένοι στη θεωρία των οικολογικών συστημάτων, διαμόρφωσαν το συγκεκριμένο μοντέλο παρέμβασης της κοινωνικής εργασίας. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει πως από τη μια πλευρά οι άνθρωποι διαμορφώνουν το περιβάλλον τους και από την άλλη οι ίδιοι διαμορφώνονται από αυτό. Η αμοιβαία προσαρμογή τους είναι δυνατόν να επιτευχθεί μόνο με την ανάπτυξη που προκαλείται από τις αλλαγές του περιβάλλοντος. Επιπλέον τα κοινωνικά προβλήματα αυτό που κάνουν είναι να μολύνουν το περιβάλλον και μειώνουν την πιθανότητα για αμοιβαία προσαρμογή. Το μοντέλο ζωής αποσκοπεί στην ενδυνάμωση των ικανοτήτων προσαρμογής των ανθρώπων και στην επίδραση στο περιβάλλον τους προκειμένου να επιτευχθούν οι μεταβάσεις από το ένα στάδιο της ζωής τους στο άλλο και να είναι εφικτός ο χειρισμός των διαπροσωπικών και περιβαλλοντικών πιέσεων που δέχονται (Germain & Gitterman, 1980).

Η θεωρία των συστημάτων βοήθησε την κοινωνική εργασία να αναπτύξει μεθοδολογικές προσεγγίσεις και εκτενή προγράμματα παρέμβασης, τα οποία έτυχαν ιδιαίτερης απήχησης στον τομέα της γενικής κοινωνικής εργασίας (Κατσορίδου, 1993)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

3.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Η αναγνώριση της κοινωνικής εργασίας ως εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη έγινε στις αρχές του 20ού αιώνα. Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, η κοινωνική εργασία ασκείται από ειδικά εκπαιδευμένους επαγγελματίες που ονομάζονται κοινωνικοί λειτουργοί. (ΟΗΕ, 1952). Η κοινωνική εργασία ως επάγγελμα προέκυψε από την επιτακτική ανάγκη για παρέμβαση του κράτους στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα όποια κοινωνικά προβλήματα δημιουργήθηκαν από την αστικοποίηση και τη βιομηχανική ανάπτυξη. Τα πλαίσια του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού καθορίστηκαν από θεσμικούς και δομικούς παράγοντες καθώς επίσης και από κοινωνικές και πολιτιστικές παραμέτρους.

Η κοινωνική εργασία ασκείται σε φορείς κοινωνικής πολιτικής σε κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες και σε ειδικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες σε θέματα που αφορούν ειδικές κατηγορίες πληθυσμού. Η λειτουργία των υπηρεσιών αυτών γίνεται σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό ή ακόμα και σε διεθνές επίπεδο. Καθεμία από τις υπηρεσίες αυτές καταρτίζει συγκεκριμένα προγράμματα μέσα από τα οποία προσπαθεί να καλύψει τις διάφορες ανάγκες του ανθρώπου, να εξασφαλίσει την κοινωνική ευημερία και να δώσει λύσεις σε ατομικά ή κοινωνικά προβλήματα (Καλούτση, 1982, 75). Οι στόχοι που τίθενται από κάθε πρόγραμμα αναλαμβάνονται από τους κοινωνικούς λειτουργούς της κάθε υπηρεσίας.

Ο γενικός ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί στην κοινωνική εργασία ως επάγγελμα είναι ο εξής: « Η κοινωνική εργασία αποτελεί μια υπηρεσία που παρέχεται από τον κοινωνικό λειτουργό και απευθύνεται σε ένα ή και περισσότερα άτομα προκειμένου να τελευταία να

αντιμετωπίσουν επιτυχώς τις δυσκολίες που προκύπτουν στα πλαίσια της ατομικής και συλλογικής τους ζωής. (Καλλινικάκη, 2010)

3.1.1. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σκοπός της άσκησης της κοινωνικής εργασίας δεν είναι άλλος από τη βελτίωση της λειτουργικότητας της κοινωνίας (άτομα ή συστήματα). Ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι η παροχή βοήθειας, η ενδυνάμωση και η προώθηση των ατόμων-οικογενειών-ομάδων με σκοπό την επίτευξη της κοινωνικής λειτουργικότητας. Ταυτόχρονα, η υλοποίηση των στόχων του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού επιτελείται με μια σειρά ρόλων, μεθόδων, δεξιοτήτων και τεχνικών. Όσον αφορά τους ρόλους που αναλαμβάνει ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να είναι συμβουλευτικός, υποστηρικτικός, καθοδηγητικός, μεσολαβητικός παρακινητικός κ.ά. Οι έμμεσοι ρόλοι που καλείται να αναλάβει αναφέρονται τόσο στην εποπτεία και τη διοίκηση, όσο και στη διδασκαλία και στην έρευνα.

Οι Pincus και Minahan (1973: 8) υποστηρίζουν πως ο σκοπός της εφαρμογής της κοινωνικής εργασίας αναφέρεται:

- α) στη βελτίωση του προσαρμοστικού δυναμικού και στην ικανότητα επίλυσης προβλημάτων των ατόμων/συστημάτων,
- β) στη σύνδεση των ατόμων/οικογενειών με συστήματα που παρέχουν ευκαιρίες και συγκεκριμένους πόρους και παροχές,
- γ) στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των εκάστοτε συστημάτων και
- δ) στη συμβολή της ανάπτυξης και της βελτίωσης της κοινωνικής πολιτικής.

Ο σκοπός της κοινωνικής εργασίας όπως έχει διαμορφωθεί από τη συντακτική επιτροπή του περιοδικού Κοινωνική Εργασία του Εθνικού

Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών των ΗΠΑ είναι ο ακόλουθος: « Σκοπός της κοινωνικής εργασίας είναι η προαγωγή ή η αποκατάσταση μιας αμοιβαίας θετικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων και του κοινωνικού τους περιβάλλοντος για τη συνολική βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Για να επιτευχτεί ο σκοπός αυτός σύμφωνα με τους κοινωνικούς λειτουργούς θα πρέπει:

A) Το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον να παρέχει τις μέγιστες ευκαιρίες και τους μέγιστους πόρους προκειμένου να επιτευχθούν η μέγιστη χρησιμοποίηση του δυναμικού και των επιδιώξεων των ατόμων, η ικανοποίηση των κοινών ανθρώπινων αναγκών και η ανακούφιση της δυστυχίας και του ανθρώπινου πόνου.

B) Τα ίδια τα άτομα να συμμετάσχουν όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται στην προσωπική της ευημερία αλλά και στην ευημερία του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Γ) Οι συναλλαγές μεταξύ ατόμων και περιβάλλοντος να προασπίζουν την αξιοπρέπεια , την ατομικότητα και την αυτονομία των μερών που εμπλέκονται. Οι άνθρωποι να αντιμετωπίζονται με σεβασμό ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και τις αρχές δικαίου».

Οι επιμέρους στόχοι του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού αναφέρεται στα ακόλουθα:

• Στη συμβολή στη διερεύνηση και την αύξηση των ικανοτήτων προσαρμογής των ατόμων.

• Στη διευκόλυνση των ατόμων να προσεγγίζουν και να αξιοποιούν της υπηρεσίες και της ευκαιρίες που προσφέρονται από την κοινότητα.

• Στη διευκόλυνση της αλληλεπίδρασης ατόμων-συστημάτων στο ευρύτερο περιβάλλον.

• Στην προώθηση του συντονισμού και της δικτύωσης μεταξύ των κοινωνικών οργανισμών.

• Στην ενίσχυση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής.

Οι στόχοι της εφαρμογής της κοινωνικής εργασίας είναι ιδεαλιστικοί και συνεπώς συχνά έρχονται σε αντίθεση με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα που επικρατεί στην Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό. Οι κοινωνικές δυνάμεις και οι νέες ισορροπίες που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη πραγματικότητα υπερτερούν των ιδεαλιστικών τάσεων και σκοπών του επαγγέλματος των κοινωνικών λειτουργών που επιδιώκει την ύπαρξη κοινωνικής δικαιοσύνης. Η σύγχρονη πραγματικότητα με τη συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας, τις ευρύτατες μετακινήσεις πληθυσμών και την τάση παγκοσμιοποίησης δημιούργησαν τις νέες δυναμικές, οι οποίες ξεπερνούν τα όρια της κοινωνικής πολιτικής και πολύ περισσότερο τα όρια του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού. (Κανδυλάκη, 2001)

3.1.2. Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η άσκηση της κοινωνικής εργασίας αντιπροσωπεύει το ενδιαφέρον της κοινωνίας προς τον άνθρωπο και την αξία του καθώς και τη φροντίδα για την επιβίωση των ατόμων και των ομάδων μέσα στην κοινωνία. Θα μπορούσε να ειπωθεί πως το έργο της καθοδηγείται από τα δύο ακόλουθα ερωτήματα: 1) Πώς ζουν οι άνθρωποι από βιοποριστική άποψη και 2) Πώς ζουν από ψυχοκοινωνική άποψη. Οι παροχές της κοινωνικής εργασίας που αφορούν τα πρώτο θέμα αναφέρονται στην οικονομική ενίσχυση και σε διευκολύνσεις ενώ για το δεύτερο η μέριμνα περιλαμβάνει συμβουλές και υποστήριξη.

Οι υπηρεσίες της κοινωνικής εργασίας αφορούν την ενίσχυση και ενδυνάμωση των ατόμων-ομάδων με τους λιγότερους πόρους και τις λιγότερες ευκαιρίες για ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, αφορούν τα άτομα τα οποία γενικά αναμένεται να είναι αυτάρκη, όμως εξαιτίας κάποιων γεγονότων είναι αναγκασμένα να εξαρτώνται από το περιβάλλον τους για να ανταπεξέλθουν στις διάφορες ανάγκες τους. Στα παραπάνω μέλη της κοινωνίας, επομένως, παρέχεται συστηματική φροντίδα και υποστήριξη με σκοπό να ωφεληθούν από τα εκπονημένα προγράμματα και να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. (Καλλινικάκη, 2010)

3.1.3. Η ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Όσον αφορά στη θεσμοθέτηση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού εκείνη προέρχεται από τις εξής πηγές: α) την κρατική και νομική αναγνώριση και κατοχύρωση, β) τις δημόσιες και ιδιωτικές οργανώσεις, γ) από τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην άσκηση του επαγγέλματος και δ) από τους ίδιους τους εξυπηρετούμενους. (Κανδυλάκη, 2001)

Σύμφωνα με τον Henry Meyer (1967) το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας επικυρώνεται από 5 φορείς: 1) την πολιτεία, 2) τον κοινωνικό λειτουργό, 3) την κοινωνική υπηρεσία, 4) τον εξυπηρετούμενο και 5) την κοινότητα. (Καλλινικάκη, 2010)

Όσον αφορά την πολιτεία, στη χώρα μας το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού επικυρώνεται με δύο Προεδρικά Διατάγματα. Το πρώτο (1978) αναφέρεται στο αντικείμενο της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας καθώς και στους τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών όπως είναι για παράδειγμα ο τομέας της κοινωνικής πρόνοιας, ο τομέας υγείας, ο τομέας κοινωνικής ασφάλισης κλπ. Το δεύτερο (1992) αναφέρεται στις προϋποθέσεις που υπάρχουν προκειμένου να χορηγηθεί η άδεια άσκησης επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού, να ανακληθεί η εν λόγω άδεια καθώς και στο πλαίσιο του επαγγέλματος, τις αρχές, τα καθήκοντα κλπ. (μπλε βιβλίο)

Αναφορικά με τον κοινωνικό λειτουργό, εκείνος ασκεί το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας έχοντας ως εφόδια τις επιστημονικές του γνώσεις και τις αρχές που προκύπτουν από τον κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματος (Κανδυλάκη, 2001)

Η επικύρωση της κοινωνικής εργασίας από την κοινωνική υπηρεσία γίνεται με την επιλογή και τη χρησιμοποίηση της άσκησής της ως μέσου για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων της.

Όσον αφορά τον εξυπηρετούμενο εκείνος με τα αιτήματά του για κοινωνικές παροχές και την ανάγκη για εμπλοκή του στις παροχές αυτές συμβάλει με το δικό του τρόπο στην επικύρωση του επαγγέλματος.

Τέλος, η κοινότητα επικυρώνει το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας μέσω τα της θετικής της διάθεσης και της συμμετοχής της στο έργο των κοινωνικών λειτουργών και υπηρεσιών, έργο το οποίο στοχεύει στην ανακούφιση και στην κάλυψη των μελών της που έχουν ανάγκη. (Καλλινικάκη, 2010)

3.1.4. Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Η κοινωνική εργασία αποτελεί εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη που πειθαρχεί σε ένα ενιαίο επιστημονικό σύστημα βασισμένο σε αρχές που απορρέουν από τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα ανθρωπιστικά και δημοκρατικά ιδεώδη. Οι κοινωνικοί λειτουργοί επιβάλλεται κατά την άσκηση του έργου τους να περιφρουρούν και να εφαρμόζουν τις αρχές και τους κανόνες αυτούς. (Καλλινικάκη, 2010).

Αναφορικά με τις αξίες και τις αρχές του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού είναι εκείνες που καθορίζουν τα αποδεκτά όρια σύμφωνα με τα οποία συντελούνται οι κοινωνικές δραστηριότητες.

Οι αξίες και οι κανόνες του επαγγέλματος χαρακτηρίζονται από μια πανανθρώπινη ιδιότητα ενώ άλλοι διαμορφώνονται στην πορεία από συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο και συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων.

Οι αρχές του επαγγέλματος αφορούν α) την πίστη στην αξιοπρέπεια και την αξία που έχει ο κάθε άνθρωπος και β) στην αναγνώριση της αναγκαιότητας της ύπαρξης μιας δημοκρατικής και ανθρωπιστικής κοινωνίας για να είναι δυνατή η ύπαρξη του επαγγέλματος. (Κανδυλάκη, 2001)

Οι αξίες και οι αρχές που αναφέρθηκαν παραπάνω συμπεριλαμβάνονται στους διεθνείς αλλά και τους εθνικούς κώδικες δεοντολογίας του επαγγέλματος σκοπός των οποίων είναι αφενός η ανάλυση των γενικών πανανθρώπινων αρχών και αξιών του και αφετέρου το πλαίσιο δεοντολογίας μέσα από το οποίο είναι δυνατή η άσκηση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού στον κοινωνικό πολιτικό χώρο. (μπλε βιβλίο)

Ο Lacey (1987) υποστηρίζει πως η ευθύνη των κοινωνικών λειτουργών για υπευθυνότητα και δικαιοσύνη προσαυξάνεται από το γεγονός ότι οι ίδιοι είναι οι αποκλειστικά υπεύθυνοι για την κάλυψη των αναγκών των αδύναμων εξυπηρετούμενων τους. Μάλιστα, σε ειδικές περιπτώσεις οι οποίες προβλέπονται αναλυτικά από το νόμο χρειάζεται η παρέμβασή τους να γίνει αυτεπάγγελα ενώ εκείνοι που κατέχουν σημαντικές διοικητικές θέσεις γίνονται οι ίδιοι διαχειριστές των πόρων της κοινότητας.

Όσον αφορά τέλος στα επαγγελματικά σωματεία των κοινωνικών λειτουργών προβαίνουν στην τακτική ανανέωση του κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματός τους κάτι που επιβάλλεται λόγω των διαρκώς μεταβαλλόμενων κοινωνικών συνθηκών και την αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού της λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών. (Κανδυλάκη, 2001)

3.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα η κοινωνική εργασία ως αντικείμενο σπουδών είναι τετραετούς φοίτησης. Λαμβάνει χώρα σε τρία αμιγώς τμήματα κοινωνικής εργασίας που προσφέρουν αυστηρά και μόνο προπτυχιακές σπουδές και η ιστορία των οποίων είναι ιδιαίτερα πρόσφατη. Αποτελούν μετεξέλιξη των προηγούμενων μη τριτοβάθμιων σχολών κοινωνικής εργασίας από την "βασιλικήν κοινωνικήν εργασία" έως την ΧΕΝ, τα ΚΑΤΕΕ και στην

πορεία τα ΤΕΙ που αργότερα (2001) μετονομάστηκαν και ΑΤΕΙ. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως μαθήματα κοινωνικής εργασίας με επαγγελματικά δικαιώματα παρέχονται και σε ΑΕΙ της χώρας μας σε τμήμα κοινωνικής διοίκησης. Οι φοιτητές του τμήματος αυτού προς το τέλος των σπουδών τους καλούνται να επιλέξουν είτε την κατεύθυνση της κοινωνικής πολιτικής είτε εκείνη της κοινωνικής εργασίας. Όσοι επιλέγουν κοινωνική εργασία έχουν και το δικαίωμα αίτησης για επαγγελματικά δικαιώματα. Αντίθετα με τα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών, στην Ελλάδα η κοινωνική διοίκηση δε σχετίζεται απαραίτητα με την κοινωνική εργασία. Αυτό φαίνεται πως έχει απασχολήσει τους κύκλους πριν τη δημιουργία αυτού του τμήματος. Ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα εισαγωγής ιδεών και πολιτικών από πιο δυτικές χώρες (π.χ. Αγγλία) και να προέκυψε ως ανάγκη του εκπαιδευτικού προσωπικού της σχολής αυτής. Σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου στην κοινωνική εργασία δυστυχώς δεν παρέχονται στη χώρα μας. Όσοι ενδιαφέρονται να συνεχίσουν τις σπουδές τους πάνω στο αντικείμενο θα χρειαστεί να ταξιδέψουν και να φοιτήσουν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού ή σε παρεμφερή αντικείμενα σε τμήματα ελληνικών πανεπιστημίων. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός από τις τέσσερις σχολές κοινωνικής εργασίας μόνο εκείνη του ΑΤΕΙ Αθήνας είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Σχολών Κοινωνικής Εργασίας (International Association of Schools of Social Work). Οι σχολές κοινωνικής εργασίας ΑΤΕΙ στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθες:

1. **Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΑΤΕΙ Αθήνας**
(<http://www.teiath.gr/seyp.socialwork>)
2. **Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΑΤΕΙ Κρήτης**
(<http://www.teicrete.gr/koinerg/koinwnikis.html>)
3. **Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΑΤΕΙ Πάτρας**
(http://www.teipat.gr/pages/koin_erg/IndexGR.htm)

Η σχολή κοινωνικής εργασίας σε ΑΕΙ είναι:

1. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης Κατεύθυνση Κοινωνική Εργασία του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (<http://www.socadm.duth.gr/index.php?rm=1>)

(http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1)

3.2.1. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

Το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Αθήνας παρέχει προπτυχιακή εκπαίδευση στον τομέα της κοινωνικής εργασίας. Εκείνη θεσμικά αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την άσκηση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού.

Πρόκειται για ένα διεθνώς αναγνωρισμένο επάγγελμα γεγονός που αποδεικνύεται από την ύπαρξη σχολών και τμημάτων κοινωνικής εργασίας σε όλες τις αναπτυγμένες και υπό ανάπτυξη χώρες του κόσμου. Οι Σχολές αυτές παρέχουν κατά κύριο λόγο πανεπιστημιακή εκπαίδευση τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο απονέμοντας μεταπτυχιακούς τίτλους (Master) και διδακτορικά (PhD) στην κοινωνική εργασία.

Η έναρξη λειτουργίας του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Αθήνας συνέβη το 1984. Η ζήτησή του είναι σχετικά σταθερή και παρουσιάζει αυξητική τάση τα τελευταία κυρίως χρόνια. Παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι στις πανελλήνιες εισαγωγικές εξετάσεις του έτους 2010 η βαθμολογία του 1ου εισακτέου ήταν 17479 μονάδες και του τελευταίου 14735 μονάδες. Τα τελευταία πέντε χρόνια το Τμήμα δέχεται κατά μέσο όρο 145 νέους σπουδαστές ανά ακαδημαϊκό έτος, ενώ ετησίως αποφοιτούν γύρω στα 180 άτομα. Επίσης, όπως προείπαμε, αποτελεί το μοναδικό ελληνικό τμήμα που είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Σχολών Κοινωνικής Εργασίας (International Association of Schools of Social Work)

Οι πτυχιούχοι του Τμήματος έχουν δικαίωμα να εργαστούν σ' ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών α) του δημόσιου, β) του ιδιωτικού, γ) του μη κυβερνητικού, δ) του εθελοντικού και ε) του εκκλησιαστικού τομέα. Κάποια ενδεικτικά προγράμματα τα οποία απορροφούν τους αποφοίτους είναι οι Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων, τα ΚΑΠΗ, το Πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι, οι Νομαρχιακές Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας, οι Φορείς Παιδικής Προστασίας, τα Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας - Ψυχικής Υγείας, τα Κέντρα Αποκατάστασης Αναπήρων, οι Μονάδες Απεξάρτησης, οι Μονάδες Ειδικής Αγωγής, οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, οι Κοινωνικές Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, Κοινωνικές Υπηρεσίες Φυλακών, οι Υπηρεσίες για Μετανάστες - Πρόσφυγες κ.ά.

Μια αρκετά πρόσφατη έρευνα που διερεύνησε την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων του Τμήματος το 2002, απέδειξε ότι το 92% του δείγματος των αποφοίτων ήταν εργαζόμενοι. Μάλιστα από αυτούς το ποσοστό του 72% ασκούσε το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού για περισσότερο από δύο χρόνια. Η πλειοψηφία είχε απορροφηθεί στον Ιδιωτικό Τομέα απασχόλησης, το αμέσως μικρότερο ποσοστό στον ευρύτερο Δημόσιο και ένα πολύ μικρό ποσοστό ήταν αυτοαπασχολούμενοι.

Στις σημερινές ημέρες κρίσης που διανύει η χώρα μας η εκπαίδευση στο επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού έχει στραφεί προς την κατεύθυνση της επίλυσης σύνθετων, σοβαρών και εκτεταμένων κοινωνικών προβλημάτων όπως η αυξανόμενη φτώχεια, τα φαινόμενα βίας, η ανεργία, ο ρατσισμός κ.ά. Η προσπάθεια του Τμήματος να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις για ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στην κοινωνική εργασία είναι σημαντική. Για το σκοπό αυτό την τελευταία δεκαετία πραγματοποιήθηκαν δύο αναθεωρήσεις του Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος (2000,2008). Μόνο με τον τρόπο αυτό το Τμήμα μπορεί να εκσυγχρονιστεί με τα διεθνή και κυρίως τα ευρωπαϊκά κριτήρια προπτυχιακής εκπαίδευσης στην κοινωνική εργασία.

Παράλληλα με το εκπαιδευτικό έργο του Τμήματος, αξιοσημείωτη είναι η προσφορά του εκπαιδευτικού προσωπικού α) στην ανάπτυξη

προγραμμάτων ανταλλαγής με ευρωπαϊκά ΑΕΙ (πάνω από 20 προγράμματα Erasmus & Leonardo λειτουργούν κατ' έτος), β) σε ερευνητικές μελέτες, γ) σε συγγραφικό έργο με δημοσιεύσεις σε διεθνή περιοδικά και δ) στην αύξηση των ακαδημαϊκών του. Τέλος, από το 2009 έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης με βάση το πρόσφατα αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σπουδών του και σήμερα βρίσκεται στη φάση ολοκλήρωσης της έκθεσης της εσωτερικής αξιολόγησης.

(<http://www.teiath.gr/seyp/socialwork/articles.php?id=7604&lang=el>)

3.2.2. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

Το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Κρήτης ιδρύθηκε το 1973 μαζί με το αντίστοιχο Τμήμα της Πάτρας και ανήκει στη Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας. Η λειτουργία του όλα αυτά τα χρόνια έχει συμβάλλει σημαντικά στην απόκτηση εμπειρίας και γνώσης στην επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας.

Σκοπός του Τμήματος είναι η εκπαίδευση των μελλοντικών Κοινωνικών Λειτουργών που θα στελεχώσουν τις κοινωνικές υπηρεσίες της χώρας. Τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης που παρέχει είναι τα ακόλουθα:

- Εξειδίκευση στο αντικείμενο της Κοινωνικής Εργασίας με τα μαθήματα ειδικότητας,
- Διεπιστημονική προσέγγιση στην Κοινωνική Εργασία μέσω μαθημάτων άλλων γνωστικών πεδίων,
- Πρακτική άσκηση στο επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού η οποία προετοιμάζει τους φοιτητές για την μετέπειτα εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων που απέκτησαν κατά την εκπαίδευση και αποτελεί το στοιχείο που διαφοροποιεί το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος από εκείνα παρόμοιων σχολών.

Το τελευταίο χαρακτηριστικό της εκπαίδευσης που αφορά την πρακτική άσκηση είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθότι η εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία, όπως βέβαια και σε άλλες συναφή επιστήμες που έχουν ως

άμεσο αντικείμενο τον άνθρωπο (ιατρική, νοσηλευτική κλπ), απαιτεί την εφαρμογή της γνώσης και των δεξιοτήτων των φοιτητών σε πραγματικές συνθήκες ζωής. Επομένως, οι φοιτητές έρχονται σε διαρκή επαφή και αλληλεπίδραση με τα άτομα, τις κοινωνικές ομάδες, την κοινότητα. Οι ώρες πρακτικής άσκησης ανέρχονται σε περίπου 60 την εβδομάδα.

Όσον αφορά στο εκπαιδευτικό προσωπικό του Τμήματος το αποτελούν 11 μόνιμοι καθηγητές και ένας ευρύς αριθμός επιστημονικών και εργαστηριακών συνεργατών. Αποτελείται κυρίως από Κοινωνικούς Λειτουργούς με πολυετή εμπειρία στο χώρο της Κοινωνικής Εργασίας, καθώς επίσης και από Κοινωνικούς Επιστήμονες, Ψυχολόγους, Νομικούς, Στατιστικούς κ.α.

Κάθε χρόνο εγγράφονται στο Τμήμα περίπου 180 νέοι φοιτητές. Ο αριθμός αυτός των φοιτητών κατανέμεται στο χειμερινό και στο εαρινό εξάμηνο. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που προέκυψαν από έρευνα του 2007 στο Τμήμα φοιτούν συνολικά 842 σπουδαστές, ενώ έχουν αποφοιτήσει 1087 φοιτητές.

Σημαντική είναι η προσπάθεια που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στο άνοιγμα του Τμήματος στην Ευρώπη. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται προς αυτή την κατεύθυνση είναι προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και μέσω της συνεργασίας σε εκπαιδευτικό και ερευνητικό επίπεδο με τους Ευρωπαίους εταίρους. Γίνεται επομένως ευρέως αντιληπτό πως το πρόγραμμα σπουδών αποκτά σταδιακά στα διάφορα επίπεδα των μαθημάτων του έναν συγκριτικό χαρακτήρα με Ευρωπαϊκό προσανατολισμό.

(http://www.teicrete.gr/koinerg/selida/index.php?option=com_content&task=view&id=358&Itemid=572)

3.2.3. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

- Το Τμήμα κοινωνικής εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών ιδρύθηκε το 1984 και αποτελεί μετεξέλιξη του τμήματος κοινωνικών λειτουργών του

ΚΑΤΕΕ με έτος ίδρυσης το 1970. Τα άτομα που εισάγονται στο Τμήμα κάθε χρόνο υπολογίζονται γύρω στα 130. Τα 100 από αυτά είναι απόφοιτες/οι λυκείου που εισάγονται μετά από τη διαδικασία των πανελλήνιων εξετάσεων. Ο αριθμός των εισακτέων φοιτητών επιμερίζεται στα δύο εξάμηνα, το χειμερινό και το εαρινό. Επίσης, στο τμήμα εισάγονται, πτυχιούχοι ΑΕΙ & ΤΕΙ συγγενικών σχολών και τμημάτων μετά από ειδικές κατατακτήριες εξετάσεις που οργανώνονται από το τμήμα όπως και ειδικές κατηγορίες φοιτητών/τριών. Στο Τμήμα σήμερα φοιτούν περίπου 1200σπουδαστές.
(http://www.teipat.gr/pages/koin_erg/Istoria/Istoria.htm)

Σκοπός του Τμήματος είναι η προσφορά γενικής επιστημονικής εκπαίδευσης στο γνωστικό αντικείμενο της κοινωνικής εργασίας. Η οργάνωσή του είναι τέτοια ώστε να πληρεί τους παρακάτω στόχους και επιδιώξεις:

- Την εκπαίδευση και προετοιμασία των σπουδαστών και των σπουδαστριών προκειμένου να καταστούν ικανοί/ές να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας.
- Την παροχή ευκαιριών στους σπουδαστές/σπουδάστριες για ανάλυση, εμβάθυνση και εκμάθηση μέσα από τη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση.

Ο κύκλος σπουδών του Τμήματος είναι σχεδιασμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθήσει τους σπουδαστές να αναπτύξουν πρωτοβουλίες σε σχέση με την πρόκληση κοινωνικών αλλαγών. Τοιουτοτρόπως επιτυγχάνεται η δημιουργία ισορροπίας ανάμεσα στην ανάγκη για απόκτηση θεωρητικής εκπαίδευσης για την ανάλυση των κοινωνικών συστημάτων αλλά και ικανότητα για διαπροσωπική συνεργασία. Ταυτόχρονα επιτυγχάνεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνική εργασία με άτομα, ομάδες ή κοινότητες.

Το πρόγραμμα του Τμήματος της κοινωνικής προσφέρει ένα πρόγραμμα οκτώ (8) εξαμήνων συμπεριλαμβανομένου ενός εξαμήνου

πρακτικής άσκησης σκοπός του οποίου είναι ο εφοδιασμός των σπουδαστών με τα απαραίτητα προσόντα για τη μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία στο χώρο. Η εκπαίδευση είναι διμερής καθότι γίνεται μέσω α) θεωρητικής διδασκαλίας και β) μέσω εργαστηριακής πρακτικής άσκησης. Η διδασκαλία περιλαμβάνει α) βιωματικές ασκήσεις, β) βιντεοσκοπήσεις, γ) ανάθεση ρόλων (role play) και δ) προβολή ταινιών με θέματα σχετικά με το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού.

- Όσον αφορά στις εγκαταστάσεις του Τμήματος περιλαμβάνουν αίθουσες διδασκαλίας κατάλληλα εξοπλισμένες με οπτικό-ακουστικά μέσα. Η βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό βιβλίων κοινωνικής εργασίας και συναφών γνωστικών αντικειμένων. Επίσης, είναι συνδεδεμένη ηλεκτρονικά με επιστημονικές επιθεωρήσεις που επιτρέπουν την ενημέρωσή της με τα πιο έγκαιρα ερευνητικά δεδομένα ανά τον κόσμο. (http://www.teipat.gr/pages/koin_erg/Greek/Istoria/Istoria.htm)

Το τμήμα Κοινωνικής εργασίας συνεργάζεται με μία ποικιλία πλαισίων προκειμένου να είναι εφικτή η εργαστηριακή πρακτική άσκηση των φοιτητών του που ξεκινάει από το 3 εξάμηνο σπουδών. Κάποιοι από αυτούς είναι οι ακόλουθοι: οι φυλακές, η πρόνοια, τα κέντρα πρόληψης ναρκωτικών, οι κοινωνικές υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, τα σχολεία (συμπεριλαμβανομένων και των ειδικών σχολείων και νυχτερινών λυκείων) , το κέντρο ψυχικής υγείας, την Μέριμνα για παιδιά με νοητική στέρηση και πολλούς άλλους φορείς. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες τοποθετούνται σε αυτά τα πλαίσια όπου υποστηρίζονται από τα στελέχη των φορέων και καθοδηγούνται εβδομαδιαίως από το έμπειρο εκπαιδευτικό προσωπικό του τμήματος.

Μέσω της εργαστηριακής πρακτικής άσκησης οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα:

- Σύνδεσης της θεωρητικής γνώσης με την πράξη και ανάπτυξης της ικανότητας εφαρμογής της Κοινωνικής Εργασίας στα πλαίσια μιας Κοινωνικής Υπηρεσίας
- Απόκτησης αυτογνωσίας και συνειδητοποίησης προκαταλήψεων που ενδέχεται να έχουν με στόχο την προσωπική ανάπτυξη και την βελτίωση της επικοινωνιακής τους ικανότητας
- Απόκτησης κατάλληλης επαγγελματικής στάσης (http://www.teipat.gr/pages/koin_erg/Greek/Istoria/Istoria.htm)

3.2.4. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

Το 1989 προωθήθηκε στο Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας (ΣΑΠ) σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος που προέβλεπε την ίδρυση Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης με έδρα την Κομοτηνή. Το σχέδιο αυτό εγκρίθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 304/94.

Στόχος της ίδρυσης του νέου τμήματος ήταν να καλυφθεί το κενό που υπήρχε στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στους τομείς της Κοινωνικής Πολιτικής/Διοίκησης και της Κοινωνικής Εργασίας. Πρέπει να υπογραμμιστεί πως πρόκειται για το πρώτο Τμήμα που λειτουργεί στην Ελλάδα και παρέχει εκπαίδευση Πανεπιστημιακού επιπέδου στην Κοινωνική Εργασία σε συνδυασμό μάλιστα με τα γνωστικά αντικείμενα της Κοινωνικής Πολιτικής και Διοίκησης. Σημαντικό στοιχείο είναι επίσης ότι εκτός του προπτυχιακού τίτλου παρέχεται μεταπτυχιακός και διδακτορικός τίτλος σπουδών στην κοινωνική εργασία.

Σύμφωνα με το ιδρυτικό Π.Δ. 304/94, η αποστολή του Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης συνοψίζεται στα εξής:

- Στην καλλιέργεια και προώθηση της επιστήμης της κοινωνικής διοίκησης, της κοινωνικής πολιτικής και της κοινωνικής εργασίας, με την ακαδημαϊκή και την εφαρμοσμένη διδασκαλία και έρευνα.

- Στην παροχή στους πτυχιούχους των απαραίτητων εφοδίων που θα εξασφαλίσουν την άρτια επιστημονική και επαγγελματική τους κατάρτιση.
- Στην εμπέδωση από τους φοιτητές του αισθήματος κοινωνικής αλληλεγγύης και στη βελτίωση του επιπέδου των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών.
- Στην κατάρτιση στελεχών διοίκησης και προγραμματισμού με προσανατολισμό την κοινωνική διοίκηση και την κοινωνική εργασία, ικανών να σχεδιάζουν, να εφαρμόζουν και να αξιολογούν προγράμματα που αφορούν την κοινωνική πολιτική.

Η έναρξη λειτουργίας του Τμήματος συνέβη το ακαδημαϊκό έτος 1996-97 με την εισαγωγή των πρώτων ογδόντα (80) φοιτητών από την τέταρτη δέσμη των πανελλαδικών εξετάσεων.

(<http://www.socadm.duth.gr/department/history/>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

Στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας προσφέρεται ολοκληρωμένη εκπαίδευση και επιστημονική κατάρτιση υψηλού ποιοτικού επιπέδου για την ανάδειξη επαρκώς εκπαιδευμένων κοινωνικών λειτουργών. Στο τμήμα διοχετεύονται στους φοιτητές όλες οι απαραίτητες γνώσεις που είναι σε θέση να εξασφαλίσουν στους μελλοντικούς αποφοίτους πετυχημένη επιστημονική και επαγγελματική προοπτική, μέσα σε ένα περιβάλλον διαρκών αλλαγών την κοινωνίας, αύξησης των αναγκών και συνεχούς εξέλιξης της επιστήμης και της τεχνολογίας. Επιπλέον, αναπτύσσεται και προωθείται η έρευνα με απώτερο σκοπό να συμβάλει τόσο στην ανάπτυξη της χώρας όσο και στην εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας.

Το αντικείμενο σπουδών του τμήματος σχετίζεται με το επιστημονικό πεδίο γνώσης της Κοινωνικής Εργασίας όπως αυτή εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο των εφαρμοσμένων κοινωνικών επιστημών. Το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος παρέχει πλήρη κάλυψη τόσο του θεωρητικού όσο και του εφαρμοσμένου γνωστικού αντικειμένου που αφορά την αφομοίωση και αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων, την πραγματοποίηση έρευνας στο κοινωνικό σύνολο, το σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Στην Ελλάδα έχουν αναπτυχθεί και λειτουργού τρία τμήματα Κοινωνικής Εργασίας, στην Αθήνα, στην Πάτρα και στο Ηράκλειο.

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει στους φοιτητές τα αναγκαία θεωρητικά και πρακτικά εφόδια που θα τους καταστήσουν ικανούς να διαθέτουν απαραίτητες επαγγελματικές ικανότητες, επιστημονικές

δεξιότητες, κανόνες δεοντολογίας και κριτική σκέψη, προσόντα απαραίτητα στην επιτυχή και μεθοδική άσκηση κοινωνικής εργασίας υπό το πρίσμα των συνεχών και αυξανόμενων κοινωνικών αναγκών.

Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει κατάλληλες γνώσεις οι οποίες θα καταστήσουν τον κοινωνικό λειτουργό ικανό να προβεί σε ενέργειες που θα προλαμβάνουν και θα αντιμετωπίζουν τα ποικίλα κοινωνικά προβλήματα και θα σχετίζονται με τη σωστή στελέχωση και την ομαλή διοικητική λειτουργία διάφορων κοινωνικών υπηρεσιών, την πραγματοποίηση έρευνας σε κοινωνικά ζητήματα και την υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων στα πλαίσια της κοινωνικής πολιτικής.

4.2 ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής:

- 1) Η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που δίνουν τη δυνατότητα παρεμβάσεων σε ατομικό, οικογενειακό, ομαδικό και κοινωνικό επίπεδο.
- 2) Πέρα από την απαιτούμενη γνώση η κατάκτηση εμπειρίας που θα εξασφαλίσει την εφαρμογή μεθοδικής κοινωνικής εργασίας.
- 3) Η τροποποίηση στάσεων και συμπεριφορών με βιωματικά μέσα που θα αποσκοπεί στην αρτιότερη επαγγελματική συμπεριφορά και επικοινωνιακή ικανότητα.
- 4) Η απόκτηση εφοδίων για να προσφέρονται οι αναγκαίες συμβουλές και η δέουσα στήριξη σε πρόσωπα και κοινωνικές ομάδες που τα χρειάζονται.
- 5) Η κατανόηση και εκμετάλλευση θεωριών που έχουν να κάνουν με την ανθρώπινη ανάπτυξη και την κοινωνική συμπεριφορά.
- 6) Η συνειδητοποίηση των αρχών, των αξιών και της δεοντολογίας που διέπουν την κοινωνική εργασία και η αφομοίωση των προβληματισμών που καλείται να αντιμετωπίσει ο κοινωνικός λειτουργός στα πλαίσια εφαρμογής της κοινωνικής εργασίας.

7) Η κατανόηση και η ικανότητα ανάλυσης του συνόλου των κοινωνικών προβλημάτων και η ικανότητα παρέμβασης κατά περίπτωση στην πρόληψη και αντιμετώπισή τους μέσα από το σχεδιασμό και την υλοποίηση ανάλογων προγραμμάτων.

8) Η εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας με τρόπο αποτελεσματικό στο κομμάτι που αφορά την οργάνωση με την προώθηση των απαιτούμενων αλλαγών που στοχεύουν στην αναβάθμιση των ήδη υπάρχοντων κοινωνικών υπηρεσιών.

9) Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο εν γένει κοινωνικά ζητήματα όπως η καταπίεση, οι διακρίσεις και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες οδηγούν στην ύπαρξη πολύπλοκων προβληματικών καταστάσεων για το κοινωνικό σύνολο και μέσα σε αυτό το περιβάλλον να είναι διακριτός ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην αποκατάσταση της κοινωνικής ισορροπίας.

10) Η απόκτηση κριτικής σκέψης που θα συμβάλει στην προώθηση κοινωνικής πολιτικής, πρόνοιας και εργασίας και η αναγνώριση του σπουδαίου ρόλου ύπαρξης κοινωνικής πολιτικής για τη ζωή των ανθρώπων και την ομαλή λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών και των διαφόρων οργανώσεων.

4.3 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

Οι σπουδές διαρκούν 4 χρόνια. Στο χρονικό διάστημα των 7 εξαμήνων το πρόγραμμα σπουδών προϋποθέτει παρακολούθηση θεωρητικών μαθημάτων, εργαστηρίων, σεμιναρίων, πρακτική άσκηση σε υπηρεσίες ή οργανισμούς κοινωνικού ενδιαφέροντος, εκπαιδευτικές επισκέψεις για παρακολούθηση εφαρμογής κοινωνικής εργασίας, συγγραφή και παρουσίαση εργασιών είτε κατά άτομο είτε κατά ομάδες στις οποίες δίνεται μεγαλύτερη έμφαση σε σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα εγχώρια και διεθνή και τέλος πραγματοποίηση διαφόρων εκπαιδευτικών

δραστηριοτήτων συναφών με το επιστημονικό πεδίο της κοινωνικής εργασίας που μπορεί να αφορούν και διεθνή συνεργασία.

Μέσα από την πρακτική άσκηση και την εποπτεία που υπάρχει οι φοιτητές έρχονται σε επαφή με το βιωματικό τρόπο μάθησης και μπορούν να εφαρμόσουν τη θεωρητική γνώση που έχει προσφερθεί στην καθημερινή πρακτική στα πλαίσια λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών και οργανώσεων. Η εβδομαδιαία ομαδική εποπτεία λειτουργεί υποστηρικτικά και καθοδηγητικά για τους σπουδαστές.

Οι σπουδές θεωρούνται περαιωμένες με τη συγγραφή και παρουσίαση πτυχιακής εργασίας και την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης σε συναφή επαγγελματικό χώρο που διαρκεί 6 μήνες. Με την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας ο σπουδαστής αποκτά εμπειρία σε μελέτη περίπτωσης της ειδικότητάς του, κατανοεί τη μεθοδολογία έρευνας, διαμορφώνει προσωπικές δεξιότητες και συμβάλει στην εξέλιξη της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας. Η πρακτική άσκηση στοχεύει κατά κύριο λόγο στην απόκτηση εμπειρίας σχετικά με το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού μέσα από χώρους εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής, στην επέκταση των σχετικών γνώσεων και στην κατανόηση του ρόλου στο επαγγελματικό περιβάλλον.

Το πρόγραμμα σπουδών περιέχει 39 μαθήματα εκ των οποίων τα 35 είναι υποχρεωτικά και τα 4 κατ' επιλογή υποχρεωτικά, την πτυχιακή εργασία και την πρακτική άσκηση. Το πρόγραμμα σπουδών πληροί τα κριτήρια που θέτει η υπ. αριθμ. 46350/Ε5 απόφαση που καθορίζει τα προγράμματα σπουδών στα τμήματα των Τ.Ε.Ι.

A' ΕΞΑΜΗΝΟ	B' ΕΞΑΜΗΝΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ Η/Υ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ	Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ Κ.Ε.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΔΙΚΑΙΟ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ
ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ
ΓΕΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΟΙΝ. ΕΡΕΥΝΑ I
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ I	ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ - ΕΦΗΒΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ I
ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ II ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ	ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ
ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ	ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ Ι
ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ II	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ IV
ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	ΔΙΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΡΓ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ III ΕΠΟΠΤΕΙΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ II	
Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Η' ΕΞΑΜΗΝΟ
ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ V	ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ	
ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ Κ.Ε.	
ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ II	

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

5.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κοινωνική εργασία έχει αναδειχθεί ως επάγγελμα από τις πρώτες προσπάθειες των εκκλησιών και φιλανθρωπικών ομάδων να μετριάσουν τις επιπτώσεις της φτώχειας, για την προώθηση της εγκράτειας κατά των ναρκωτικών, για να ενθαρρύνουν τη φροντίδα για τα παιδιά, τους αρρώστους και να διορθώσουν την παραβατικότητα. Ορφανοτροφεία και τα σπίτια για τους ηλικιωμένους ήταν τυπικά αποτελέσματα αυτών των δραστηριοτήτων. (<http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>)

Η έννοια φιλανθρωπική οργάνωση περιγράφει καλύτερα τα πρώτα στάδια δραστηριότητας της κοινωνικής εργασίας που είχαν ως στόχο την αποσπασματική ανακούφιση συγκεκριμένων ατόμων οικονομικά ασθενέστερων . Σε αυτό το φιλανθρωπικό έργο το κύριο κριτήριο για τον καθορισμό της ενίσχυσης για τις οικογένειες ήταν αξία , ενώ στη μετέπειτα κοινωνική εργασία ήταν η αποκατάσταση των ατόμων σε μια φυσιολογική ζωή τόσο για το δικό τους όφελος, αλλά και για το καλό της κοινότητας. Οι πρώτες προσπάθειες για την επίλυση του προβλήματος της φτώχειας σε ένα σύγχρονο επιστημονικό τρόπο έγινε από το P. G. F. Le Play , που το 1850 έκανε μια λεπτομερή μελέτη των προϋπολογισμών των αναγκών των εκατοντάδων οικογενειών Γάλλων εργατών. Σαραντα χρόνια αργότερα Charles Booth διερεύνησε τους μισθούς και τις τιμές της αγοράς, τις συνθήκες εργασίας, τη στέγαση και την υγεία, το βιοτικό επίπεδο , και τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, μεταξύ των φτωχών του Λονδίνου και αποκάλυψε την ακραία φτώχεια από το ένα τρίτο του πληθυσμού . (<http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>)

Η Κοινωνική έρευνα Booth είναι μια μέθοδος για τον προσδιορισμό της έκτασης της κοινωνικής αδυναμίας και μέσω ερευνών σε άλλες πόλεις στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες που είχαν σα βάση την έρευνα αυτή παρουσιάστηκε ένας τεράστιος αριθμός πραγματικών περιστατικών

κοινωνικής και προσωπικής εξαθλίωσης πολιτών που είχαν συσσωρευτεί, και έτσι αναπτύχθηκαν μέθοδοι που αποτέλεσαν τη βάση για τη σύγχρονη κοινωνική εργασία

(http://www.sps.ed.ac.uk/gradschool/prospective/taught_masters/a_g)

Στην Αυστραλία οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι ένας πολύτιμος πόρος για την ανάπτυξη των προγραμμάτων θεραπείας για τους ασθενείς, για τον εντοπισμό των υποστηρικτικών πόρων, και τη διευκόλυνση των παραπομπών περιστατικών. Υπό την αιγίδα της κυβέρνησης, μη κυβερνητικών οργανώσεων δημόσιας υγείας και θεσμικών οργάνων, οι κοινωνικοί λειτουργοί παρέχουν συχνά τις κοινωνικές εκτιμήσεις τους για τη συνεχή διαχείριση των υποθέσεων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν επίσης να εργαστούν στην κοινότητα ως σχεδιαστές ή οργανωτές της κοινότητας μπορούν να εμπλέκονται με ομάδες ανθρώπων, γειτονίες, ή και ολόκληρες κοινότητες για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων όπως η χρήση ναρκωτικών ή η εγκυμοσύνη εφήβων. Πολλά κράτη παρέχουν άδεια εργασίας στους κοινωνικούς λειτουργούς, και σε αυτά τα κράτη μόνο εκείνοι που κατέχουν τις άδειες μπορεί να παρέχουν νόμιμα υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας

(http://www.socialwork.ed.ac.uk/studying_social_work)

Οι κοινωνικοί λειτουργοί αποτελούν την ανταπόκριση της κοινωνίας στις προκλήσεις των φτωχών γονέων, ατόμων με μακροχρόνια ασθένεια, ατόμων με ψυχική ασθένεια και άλλα σοβαρά προβλήματα σωματικά ή ψυχικά. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να είναι σταθερές και καλά ολοκληρωμένες προσωπικότητες και πρέπει να είναι σε θέση να δουν πέρα από τα άμεσα ζητήματα που παρουσιάζονται από τους χρήστες των υπηρεσιών, το ευρύ κοινό και τους φορείς και να χαράξουν πολιτική δράσης. Η καλή κοινωνική εργασία συνδυάζει ένα ενδιαφέρον για τους ανθρώπους με μια αυστηρή επιστημονική στάση και τη συνεχή αναζήτηση καλύτερων μεθόδων που θα βοηθήσουν, με την υποστήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης.

(<http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>)

5.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Οι πρώτες ρίζες της κοινωνικής εργασίας στο Εδιμβούργο μπορούν να βρεθούν σε εθελοντές οι οποίοι, κατά την έναρξη του 1800, επισκέπτονταν τους φτωχούς. Κυρίως οι γυναίκες από οικονομικά άνετα υπόβαθρο, προσέφεραν ηθικές συμβουλές για θέματα όπως η αξία της εργασίας και οικονομική υποστήριξη. Η προσέγγιση των κυβερνήσεων απέναντι στη φτώχεια ήταν βασικά υποτυπώδης με τη φτώχεια να θεωρείται ως το αποτέλεσμα της προσωπικής αποτυχίας και επομένως προσωπική ευθύνη. Οι εθελοντές ήταν επίσης γνωστοί ως «φιλικόί επισκέπτες» .

(http://www.sps.ed.ac.uk/gradschool/prospective/taught_masters/a_g)

Με την πάροδο του χρόνου, δημιουργήθηκαν φιλανθρωπικές οργανώσεις που είχαν συσταθεί για να παρέχουν πολύ βασική οικονομική βοήθεια σε όσους έχουν την πιο επείγουσα ανάγκη, αλλά δεν ήταν χωρίς περιορισμούς, κάποιος θα έπρεπε να θεωρηθεί «άξιος» της βοήθειας. Για παράδειγμα, οι ανύπαντρες μητέρες και ζητιάνοι ήταν ανάξιοι βοήθειας. (<http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>)

Οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι επαγγελματίες που εργάζονται με άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσωπική και οικογενειακή τους ζωή. Ασχολούνται με πολλά διαφορετικά ζητήματα που προκύπτουν, για παράδειγμα, τη φτώχεια και τη στέρηση, ή προβλήματα σχέσεων σε οικογένειες, ή τη χρήση ναρκωτικών. Ο κοινωνικός λειτουργός θα οργανώσει τη φροντίδα για τους ενήλικες με ειδικές ανάγκες, με τους εργαζόμενους στα νοσοκομεία και στην κοινότητα, και θα συνδράμει στα δικαστήρια για τους ανθρώπους που διαπράττουν αδικήματα.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί απασχολούνται από τις τοπικές αρχές ή σε ένα ευρύ φάσμα των μεγάλων και των μικρών εθελοντικών οργανώσεων. Μερικοί κοινωνικοί λειτουργοί ειδικεύονται στην κοινοτική εργασία, την κοινωνική εκπαίδευση ή την κοινωνική μεταρρύθμιση και όχι άμεσα στην εξυπηρέτηση σε ιδιώτες.

Για τους πολίτες του η Κοινωνική εργασία είναι μια δουλειά δημιουργική, πρακτική και προϋποθέτει άτομα που πραγματικά απολαμβάνουν να δουλεύουν με ανθρώπους. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να συνδυάζουν την εφευρετικότητα και την αισιοδοξία με ειλικρίνεια και ρεαλισμό στο πρόσωπο των απαιτητικών καταστάσεων που κάποια υπηρεσία επιβάλλει

(http://www.sps.ed.ac.uk/gradschool/prospective/taught_masters/a_g)

5.3 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΟΥ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ

Το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου ξεκίνησε την παροχή κατάρτισης για τους κοινωνικούς λειτουργούς το 1918 και ήρθε να αναγνωριστεί ως ένα κορυφαίο ίδρυμα στην εκπαίδευση της κοινωνικής εργασίας. (http://www.socialwork.ed.ac.uk/studying_social_work)

Στη δεκαετία του 1960 η Κοινωνική Εργασία, στο Εδιμβούργο, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην παροχή συμβουλών στις δημόσιες υπηρεσίες της Σκωτίας και στη μελλοντική μορφή των υπηρεσιών κοινωνικής εργασίας στη Σκωτία, συμβάλλοντας με εκθέσεις που οδήγησαν την Κοινωνική Εργασία να εξακολουθεί να αποτελεί μέχρι και σήμερα βασική νομοθετική βάση για την Σκωτία. <http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>

Το 1998, το Πανεπιστήμιο συγχωνεύθηκε με Moray House Institute of Education, ένα ίδρυμα το οποίο είχε 30 χρόνια ιστορίας στις παροχές πιστοποιήσεων ειδικής κοινωνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους μη-προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Σήμερα η Κοινωνική Εργασία στο Εδιμβούργο είναι μέρος της Σχολής Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, ένα τμήμα της Ακαδημίας Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών. Επιδιώκει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις ενός μεταβαλλόμενου κόσμου και να συμβάλει στην κατανόηση και βελτίωση της δημόσιας πολιτικής και επαγγελματικής ζωής. Συνεργάζεται με φορείς παροχής υπηρεσιών για την προώθηση των βέλτιστων πρακτικών σε υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας.

Το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου προσφέρει ένα διετές πρόγραμμα πλήρους απασχόλησης για τους αποφοίτους του τμήματος κοινωνικών λειτουργών. Το Advanced Πρόγραμμα κοινωνικών λειτουργών είναι σχεδιασμένο για τους φοιτητές με ακαδημαϊκό στόχο την απόκτηση του τίτλου "Bachelor of Social Work" (BSW). Οι φοιτητές πρέπει να συμπληρώσουν τη φοίτησή τους τους εντός πέντε ετών. Το πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου προσφέρει τριετή μερική απασχόληση στους αποφοίτους και τετραετή συμμετοχή σε προγράμματα κοινωνικής αλληλεγγύης.

(http://www.socialwork.ed.ac.uk/events/social_work_seminar_series/2012_2013)

Ο γενικός στόχος των προγραμμάτων του πανεπιστημίου είναι η προετοιμασία για την προηγμένη κοινωνική πρακτική εργασία. Εκτός από τις γνώσεις και τις δεξιότητες γενικού περιεχομένου, τα προγράμματα αυτά παρέχουν μια ευκαιρία για την ανάπτυξη των ειδικών ικανοτήτων στην ευημερία των παιδιών, το σχολείο της κοινωνικής εργασίας, την ψυχική υγεία και τις εξαρτήσεις, τις οικογένειες και την ηγεσία.

Το πανεπιστήμιο διαθέτει για τους φοιτητές του σημαντική βιβλιοθήκη, ένα οπτικοακουστικό κέντρο, μονάδες ηλεκτρονικών υπολογιστών τελευταίας τεχνολογίας, και διαφοροποιημένες ρυθμίσεις διδασκαλίας με τη συμμετοχή τους σε προγράμματα σε όλη την πολιτεία. (<http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>)

5.3.1. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Οι φοιτητές γίνονται δεκτοί με την προϋπόθεση ότι έχουν ακαδημαϊκή ικανότητα και την προσωπική καταλληλότητα για την ολοκλήρωση του προγράμματος στο οποίο είναι εγγεγραμμένοι. Όλοι οι φοιτητές θα πρέπει να διατηρήσουν τα πρότυπα που έχουν θεσπιστεί από τη Σχολή Κοινωνικής Εργασίας και εκείνους που κατέχονται από το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας. Για τον εντοπισμό πιθανών προβλημάτων, η Σχολή Κοινωνικής Εργασίας εξετάζει τις επιδόσεις των μαθητών περιοδικά.

Το Master πτυχίο κοινωνικής εργασίας συνιστάται από το σχολείο σε μαθητές που παρουσιάζουν κλίση στο επάγγελμα και κοινωνική ευαισθησία. Ο φοιτητής πρέπει να ολοκληρώσει με επιτυχία 30 ώρες υποχρεωτικών μαθημάτων και κάποια επιλεγόμενα μαθήματα από μια λίστα κοινωνικής πρακτικής που θα του προσφέρει την απαραίτητη επαγγελματική εμπειρία. <http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>

Η ολοκλήρωση όλων των εργασιών συνιστάτε εντός πέντε ημερολογιακών ετών από τη στιγμή της πρώτης εγγραφής.

Το πτυχίο κοινωνικής εργασίας δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές να αποκτήσουν πρακτικές δεξιότητες, να προβληματιστούν σχετικά με την τυπική και άτυπη μάθηση της κοινωνικής εργασίας, και να αναπτύξουν τις γνώσεις μέσα από τη διαδραστική μάθηση.

(http://www.socialwork.ed.ac.uk/events/social_work_seminar_series/2012_2013)

5.3.2 ΤΑ ΕΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Τα έτη «pro-Honours» προσφέρουν μια ευρεία βάση των κοινωνικών επιστημών κατά την οποία χτίζει την επαγγελματική εξέλιξη κατά τα δύο τελευταία έτη σπουδών. Κατά τα δύο πρώτα έτη το πανεπιστήμιο προσφέρει μια ευρεία εισαγωγή στην κοινωνική εργασία, όπως αυτή οργανώνεται και ασκείται. Θα πρέπει να εισαχθούν με αυτά τα μαθήματα οι φοιτητές στα βασικά ορόσημα για την ανάπτυξη της κοινωνικής εργασίας και τα πλαίσια πολιτικής και νομικής όπου ασκείται η κοινωνική πρακτική. Το πεδίο της πρακτικής βρίσκεται στο ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό, πολιτικό και στρατηγικό πλαίσιο.

(http://www.socialwork.ed.ac.uk/staff_profiles/index)

Το πρόγραμμα κοινωνικής εργασίας απαιτεί από το φοιτητή να αναλάβει έξι συγκεκριμένα μαθήματα κατά τα δύο πρώτα χρόνια - τρία από τα οποία παρέχουν γνώσεις για την κοινωνική πολιτική που σχετίζεται με την κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου κοινωνικής εργασίας. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται παράλληλα με άλλα έξι που

θα επιλέγει ο φοιτητής , σε συνεννόηση με τον Διευθυντή Σπουδών. Τα;
έξι συγκεκριμένα μαθήματα είναι:

Έτος 1
Κοινωνική Εργασία: Κάνοντας τη διαφορά
Κοινωνική Εργασία: Από την έρευνα στην πράξη
Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνία
Η πολιτική του κράτους πρόνοιας
Έτος 2
Κοινωνική Εργασία: Πολιτική & Νομικών Πλαισίων
Κοινωνική και Πολιτική Επικοινωνία

Θεωρητικά μαθήματα Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου

5.3.3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μεγάλο μέρος της έρευνας του πανεπιστημίου ξεκινά από την παραδοχή ότι η κοινωνική εργασία μπορεί να κάνει τη διαφορά στη ζωή των ατόμων και των κοινοτήτων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να έχουν την "πνευματική περιέργεια" και την επιθυμία να διερευνήσουν πώς τα πράγματα θα ήταν καλύτερα για τους ανθρώπους που βασίζονται σε υπηρεσίες. Ως «ακαδημαϊκοί» κοινωνικοί λειτουργοί οι φοιτητές, βλέπουνε το ρόλο τους ως όχι μόνο να παράγει την έρευνα και την

επιδίωξη της υποτροφίας, αλλά και την ενθάρρυνση της χρήσης της έρευνας στην πράξη. (http://www.socialwork.ed.ac.uk/staff_profiles/index)

Το πανεπιστήμιο δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη μεταφορά γνώσεων πέραν των συνόρων, γεγονός που αντικατοπτρίζει ένα από τα κύρια θέματα της κυβέρνησης της Σκωτίας το πρόγραμμα «Αλλάζοντας ζωές» της ημερήσιας διάταξης. Τα ευρήματα των πρόσφατων εκθέσεων από το JUC-SWEC και SCIE είναι ενθαρρυντικά για τα τρέχοντα ζητήματα για την κοινωνική έρευνα εργασία στη Βρετανία. Αυτές οι εκθέσεις αντικατοπτρίζουν το ενδιαφέρον των φοιτητών του τμήματος και τις προσπάθειες που κάνουν για μια δέσμευση για την έρευνα στον ευρωπαϊκό και ευρύτερο διεθνή χώρο. Αυτή η ευρύτερη προσέγγιση αποδεικνύεται από την έρευνα που διεξάγεται από τους διδακτορικούς φοιτητές οι οποίοι κατά μεγάλο ποσοστό συγκαταλέγουν στην ερευνητική τους ομάδα και προπτυχιακούς φοιτητές. Το πανεπιστήμιο έχει εμπλακεί σε μια σειρά από ερευνητικά προγράμματα με ποικίλα θέματα, όπως τις ακροάσεις των παιδιών, την αποασυλοποίηση, τη φροντίδα για τους ενήλικες με μαθησιακές δυσκολίες, και τη νεολαία της δικαιοσύνης. Η έρευνα πραγματοποιείται συχνά σε συνεργασία με το τμήμα στο Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Σπουδών και σε άλλους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της Σχολής Υγείας στις κοινωνικές επιστήμες και τη Σχολή Επιστημών Αγωγής. Ερευνητική δραστηριότητα και Κοινωνική Εργασία μπορούν γενικά να ομαδοποιηθούν σε πέντε ομάδες:

- Ø Διακυβέρνηση του κράτους πρόνοιας
- Ø Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα
- Ø Τα παιδιά, οικογένειες και τις σχέσεις
- Ø Επαγγέλματα και Επαγγελματική Ανάπτυξη
- Ø Έρευνα Αξιολόγησης

Κάθε χρόνο, υπάρχει ένα πρόγραμμα των σεμιναρίων της έρευνας στην οποία οι ερευνητές, πανεπιστημιακοί, φοιτητές και επαγγελματίες παρουσιάζουν τα ευρήματά τους.

(<http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένας ενδεικτικός κύκλος σεμιναρίων του πανεπιστημίου από φοιτητές, επαγγελματίες της κοινωνικής εργασίας και εκπαιδευτικούς.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Σεμινάριο : Το καλό μοντέλο ζωής του παραβάτη - Αποκατάσταση	Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης Εργασίας για τη Σκωτία- Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου
Σεμινάριο : Τι ψάχνουν οι νέοι	Κέντρο Αριστείας για τα παιδιά στη Σκωτία
Σεμινάριο : Έρευνα της κοινωνικής εργασίας σε θρησκευτικές οργανώσεις	καθηγητής Beth Crisp Σχολή Ανάπτυξης Υγείας και Κοινωνικής αλληλεγγύης, Αυστραλία
Σεμινάριο : Βοηθώντας ο ένας τον άλλον σε διάφορους τομείς	Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας, Πανεπιστήμιο στο Albany, Νέα Υόρκη
Σεμινάριο : τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ανθρώπινη Αδικημάτων	Αγγέλα Βούλγαρη, Σύμβουλος-ερευνήτρια πανεπιστημίου Εδιμβούργου

5.3.4 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΟ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Τα κύρια καθήκοντα των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών μπορεί να περιλαμβάνουν μια σειρά από υπηρεσίες όπως η διαχείριση υποθέσεων (που συνδέει τους πελάτες με τις υπηρεσίες και τα προγράμματα που θα καλύψουν τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες τους), η παροχή συμβουλών (ψυχοθεραπεία), η διαχείριση των ανθρώπινων υπηρεσιών, της κοινωνικής της πολιτικής πρόνοιας, την πολιτική και την πρακτική της ανάπτυξης, την κοινοτική οργάνωση, διεθνή, κοινωνική και κοινοτική ανάπτυξη, την υπεράσπιση, τη διδασκαλία (σε σχολεία της κοινωνικής εργασίας), και την κοινωνική έρευνα. Η Σύγχρονη κοινωνική εργασία χρησιμοποιεί τρεις μεθόδους βοήθειας:

1. την οργάνωση της εργασίας,
2. την ομαδική εργασία, και
3. την κοινότητα. Υπόθεση εργασίας κοινωνικών λειτουργών είναι η μέθοδος με την οποία βοηθούνται μεμονωμένα άτομα και οικογένειες.

(http://www.socialwork.ed.ac.uk/studying_social_work)

Τα άτομα που χρειάζονται την κοινωνική εργασία είναι και τα άτομα με ειδικές προσωπικές ή κοινωνικές και ψυχικές ανάγκες. Μεταξύ αυτών που θεωρούνται ως κοινωνικά άτομα με ειδικές ανάγκες είναι: οι άνεργοι, οι άστεγοι, τα μέλη σε διαλυμένες οικογένειες, αλκοολικοί, τοξικομανείς, παραμελημένα παιδιά. Για να προσδιορίσει την αιτία της κακής προσαρμογής του ατόμου στο κοινωνικό σύνολο, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να καταλάβει την ατομική ψυχολογία, καθώς και την κοινωνιολογία της κοινότητας. Οι γιατροί, ψυχίατροι και άλλοι ειδικοί μπορεί να απαιτηθεί για να βοηθήσουν στη διάγνωση. Η κοινότητα μπορεί να κληθεί να παράσχει τα κτίρια και το χώρο για τις δραστηριότητες της κοινωνικής εργασίας.

(http://www.socialwork.ed.ac.uk/staff_profiles/index)

5.3.5 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΟΥ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ ΣΕ ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

MSc στην Αφρική και τη διεθνή ανάπτυξη

Το πρόγραμμα αυτό έχει ως στόχο να εντοπίσει την ανάπτυξη της διεθνούς ευαισθητοποίησης στα θέματα της Αφρικής στη θεωρία και στην πράξη. Επιμορφώνει τους φοιτητές ώστε να πλαισιώνουν και να αναλύουν τις διαδικασίες που έχουν διαμορφώσει τη φτώχεια και την υπανάπτυξη στην Αφρική.

Παρέχει ένα ουσιαστικό θεωρητικό και μεθοδολογικό υπόβαθρο σε τρεις βασικές κατευθύνσεις: Αφρικανικών Σπουδών - Ανθρωπολογία, Ιστορία και πολιτική. Παρέχεται μέσω ενός κοινού προγράμματος του Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Graduate School (σχολή που απονέμει προηγμένα ακαδημαϊκά πτυχία, διεθνώς)

Μεταπτυχιακό Certificate in Advanced Professional Studies (Ψυχικής Υγείας)

Είναι ένα μεταπτυχιακό για τους ειδικευμένους κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα ψυχικής υγείας. Το πρόγραμμα αυτό έχει συνεργασία με 12 τοπικές αρχές στο ανατολικό τμήμα της Σκωτίας, επικεντρώνεται στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού σε σχέση με την νομοθεσία της Σκωτίας. Εκτός από τα μαθήματα που διδάσκονται, οι φοιτητές αναλαμβάνουν δύο περιόδους πρακτικής.

MSc στη μελέτη της παιδικής ηλικίας

Το Δίπλωμα προσφέρεται για την παροχή προηγμένων γνώσεων για την κατανόηση του πώς οι θεωρίες, και πρακτικές ανά τον κόσμο βοηθούν στα δικαιώματα των παιδιών. Ειδικεύεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την άμεση έρευνα και διαβούλευση με τα παιδιά και τους νέους.

MSc στις Διεθνείς Σχέσεις της Μέσης Ανατολής

Είναι ένα διεπιστημονικό πρόγραμμα που βασίζεται σε δύο τομείς σπουδών: Διεθνείς Σχέσεις και Μεσανατολικών Σπουδών.

MSc και μελέτη του φαινομένου του Εθνικισμού

Αναδεικνύει και μελετά την έννοια του εθνικισμού φαινόμενου. Προσφέρει στους φοιτητές μια ευρεία άποψη του εθνικισμού και της θέσης του στο χώρο των διεθνών σχέσεων.

MSc στην Κοινωνική Ανθρωπολογία

Προσφέρει μια εντατική εισαγωγή στη σύγχρονη κοινωνική ανθρωπολογία. Οι φοιτητές σχεδιάζουν στο μέλλον διδακτορική έρευνα στην κοινωνική ανθρωπολογία

MSc στην Κοινωνική Έρευνα

Έχει ως στόχο να παρέχει στους φοιτητές την κατανόηση των βασικών θεμάτων στις προσεγγίσεις και τεχνικές της έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες.

ASA / Δίπλωμα στην Κοινωνική Εργασία

Εξοπλίζει τους φοιτητές με όλες τις θεωρητικές και πρακτικές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την επαγγελματική αναγνώριση από το Συμβούλιο Κοινωνικών Υπηρεσιών της Σκωτίας και του Γενικού Συμβουλίου Κοινωνικής Φροντίδας.

5.3.6 ΔΙΔΑΚΤΡΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΙΔΑΚΤΡΑ
Διεθνής Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Ανάπτυξη (MSc) (πλήρους απασχόλησης)	£ 10.100
Διεθνής Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Ανάπτυξη (MSc) (Part-time)	£ 6850
Κοινωνικής Εργασίας (ASA)	£ 13.700
Διεθνών Σχέσεων της Μέσης Ανατολής (MSc) (πλήρους απασχόλησης)	£ 13.700
Μελέτες εθνικισμού (MSc) (πλήρους απασχόλησης)	£ 10.100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

6.1 ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ-ΠΑΤΡΑΣ

Επιχειρώντας μια πρώτη σύγκριση μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών των δυο ιδρυμάτων παρατηρούμε ότι τα κοινά μαθήματα σχετίζονται με την αναγνώριση της έννοιας και της λειτουργίας της κοινωνικής εργασίας.

Το πρώτο κοινό μάθημα αφορά το κράτος πρόνοιας και τους θεσμούς. Από τη μια στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου στο πρώτο έτος φοίτησης υπάρχει το μάθημα της κοινωνικής πολιτικής και κοινωνίας που θέτει τη βάση της αρωγής της κοινωνίας και τις βάσεις της κοινωνικής πολιτικής. Στο δεύτερο εξάμηνο φοίτησης στο εκπαιδευτικό ίδρυμα της Πάτρας υπάρχει το ταυτόσημο μάθημα της πολιτικής κοινωνικής έρευνας που αποσκοπεί στο ίδιο κοινωνικό πλαίσιο.

Επόμενο κοινό μάθημα αφορά τη βάση και την κατανόηση της ύπαρξης της κοινωνικής εργασίας. Στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου στο πρώτο έτος υπάρχει το μάθημα Κοινωνική Εργασία: Από την έρευνα στην πράξη, το ανάλογο μάθημα στο τεχνολογικό ίδρυμα Πάτρας στο πρώτο εξάμηνο σπουδών είναι η εισαγωγή στην κοινωνική εργασία.

Τρίτο κοινό μάθημα των ιδρυμάτων είναι Η πολιτική του κράτους πρόνοιας στο Εδιμβούργο στο πρώτο έτος σπουδών η οποία μπορεί να παραλληλιστεί με το μάθημα κοινωνική πολιτική στο πρόγραμμα σπουδών της Πάτρας. Το μάθημα αυτό και στα δυο ιδρύματα αφορά τον τρόπο που το κράτος θεσμοθετεί και οριοθετεί κοινωνική πρόνοια και τους τρόπους που την προάγει.

6.2 ΑΞΟΝΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Η κοινωνική εργασία στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου χωρίζει τη διδασκαλία σε δυο άξονες που αφορούν την εισαγωγή της κοινωνικής

εργασίας και τη λειτουργία των θεσμών στο πρώτο έτος και σε θεωρητικό επίπεδο και την εξέλιξη και εδραίωση της κοινωνικής εργασίας με έμφαση στη λειτουργία των πλαισίων στο δεύτερο έτος. Η κοινωνική εργασία στο τεχνολογικό ίδρυμα Πάτρας χωρίζει τους θεματικούς άξονες με την ίδια λογική αλλά σε περισσότερα επίπεδα. Οι άξονες αυτοί αφορούν την ανάλυση όλων των πτυχών της κοινωνικής εργασίας, την έμφαση στην ψυχολογική εφόρμηση του λειτουργήματος και την λειτουργικότητα μέσα από τη συνύπαρξη κράτους και θεσμών.

6.3 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Το περιεχόμενο των μαθημάτων στο Εδιμβούργο στηρίζεται σε μια πιο θεωρητική βάση με μαθήματα που αφορούν την κοινωνική εργασία και τη σύμπραξη της με το κράτος. Και τα δύο έτη σπουδών προσανατολίζονται στη σύνδεση της κοινωνικής εργασίας με τη νομολογία, τον κρατικό μηχανισμό στήριξης και τους τρόπους με τους οποίους η κοινωνική εργασία απορρέει μέσα από το γενικότερο κρατικό πλαίσιο.

Στο τεχνολογικό ίδρυμα της Πάτρας το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι περισσότερο αλληλένδετο με τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Πλήρως εναρμονισμένο με την ανάγκη γνώσης και στήριξης προετοιμάζει τους κοινωνικούς λειτουργούς ώστε να μπορέσουν να εργαστούν και να μετατρέψουν την εκπαιδευτική τους επάρκεια σε ετοιμότητα. Τα μαθήματα του τμήματος τροφοδοτούν με γνώση τους φοιτητές και σε συνδυασμό με την πρακτική τους άσκηση αποκτούν την απαιτούμενη εμπειρία για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του επαγγέλματος. Τα μαθήματα μπορούν να συνδυάσουν την κοινωνική εργασία με το κράτος, τους θεσμούς, την ψυχολογία, την κοινωνική έρευνα και ανάπτυξη.

Τα μαθήματα και των δυο τμημάτων είναι πλήρως συνυφασμένα με τις ανάγκες του επαγγέλματος στα δυο κράτη.

6.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

Αν επιχειρήσει κανείς μια συγκριτική μελέτη σχετικά με την εκπαίδευση και τις επαγγελματικές προοπτικές των κοινωνικών λειτουργών στην Ελλάδα και σε χώρες του εξωτερικού θα καταλήξει σε αρκετά ενδιαφέροντα και χρήσιμα συμπεράσματα. Η φοίτηση στην Ελλάδα ακολουθεί σύγχρονα πρότυπα και εντάσσει στα προγράμματα σπουδών της όλες εκείνες τις θεωρίες και πρακτικές που θα συμβάλλουν στην άρτια εκπαίδευση και επιστημονική κατάρτιση των πτυχιούχων. Στο γενικό πλαίσιο των μαθημάτων που προσφέρονται γίνεται εκτενής αναφορά σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής εργασίας ως εφαρμοσμένης επιστήμης και παρέχονται οι σχετικές γνώσεις. Ο σπουδαστής καθίσταται κοινωνός μιας ολοκληρωμένης και πολύπλευρης επιστημονικής γνώσης και παράλληλα τα εργαστηριακά μαθήματα δίνουν την ευκαιρία πρακτικής εφαρμογής των θεωρητικών γνώσεων και βιωματικής δράσης σε διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής προσφοράς.

Τα σεμινάρια που διοργανώνονται και οι ατομικές ή ομαδικές εργασίες που εκπονούνται συμβάλλουν στην απόκτηση δεξιοτήτων αναγκαίων για την μελλοντική επαγγελματική ενασχόληση και στην κτήση της ανάλογης εμπειρίας. Η πρακτική άσκηση γίνεται κυρίως σε φορείς και υπηρεσίες άμεσα συνδεδεμένος με την λειτουργία του κράτους (νοσοκομεία, κοινωνικά ιατρεία, βοήθεια στο σπίτι) και μπορεί να σχετίζεται με κοινωνικές ομάδες όπως αυτές ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες ή κινητικά προβλήματα, χρήστες ναρκωτικών, μετανάστες, τσιγγάνους και άλλες κοινότητες που αντιμετωπίζουν την απειλή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η πρακτική άσκηση συμβάλλει τα μέγιστα στην απόκτηση εμπειρίας και στην ανάδειξη του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού ως αναπόσπαστου και καταλυτικού φορέα επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων. Η πτυχιακή εργασία εξάλλου δίνει τη δυνατότητα εξειδικευμένης ενασχόλησης με κάποιο γνωστικό τομέα και παρέχει την ευκαιρία για ερευνητική δραστηριότητα. Η εκπαιδευτική παρέμβαση των τμημάτων

κοινωνικής εργασίας δεν περιορίζεται μόνο εντός των ελληνικών συνόρων αλλά υπάρχει και διεθνής συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού (Αμερική, Ευρώπη, Αυστραλία) στα πλαίσια της οποίας πραγματοποιούνται σεμινάρια και επιστημονικά συνέδρια. Δεν προσφέρονται όμως μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα στον τομέα της κοινωνικής εργασίας με αποτέλεσμα όσοι ενδιαφέρονται να συνεχίσουν τις σπουδές τους χρειάζεται να απευθυνθούν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Η επαγγελματική προοπτική ωστόσο των αποφοίτων κοινωνικών λειτουργών στην Ελλάδα είναι σχετικά περιορισμένη και σε καμία περίπτωση δεν είναι αντίστοιχη με χώρες του εξωτερικού. Κι αυτό γιατί στην Ελλάδα κοινωνική διοίκηση δεν συνδέεται απαραίτητα με την κοινωνική εργασία. Παρόλο που οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να έχουν κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση και υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες η έλλειψη κατά συνέπεια ολοκληρωμένης κοινωνικής πολιτικής δε δίνει καλές επαγγελματικές προοπτικές. Αυτό σε συνδυασμό με την απουσία συμμετοχής της ιδιωτικής πρωτοβουλίας καθιστά την απασχόληση κοινωνικών λειτουργών στην χώρα μας δύσκολη και περιορισμένη.

Σε χώρες του εξωτερικού από την άλλη πλευρά, όπως συμβαίνει στη Σκωτία, στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας πραγματοποιεί άλματα εξέλιξης και αποτελεί πεδίο ευοίωνης προοπτικής. Τα μαθήματα ολοκληρώνονται σε τέσσερα έτη σπουδών και προσφέρουν γνώσεις στην πολιτική και την πρακτική εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας και προσδιορίζουν την θέση και το ρόλο της στην κοινωνία. Οι ερευνητικές μελέτες είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες και παρέχουν πλήρη κάλυψη του γνωστικού αντικείμενου. Τα δύο τελευταία έτη σπουδών είναι αφιερωμένα στην πρακτική προετοιμασία των σπουδαστών οι οποίοι περνούν το μισό τους χρόνο σε επαγγελματικό περιβάλλον κοινωνικής εργασίας και σε εθελοντική εργασία στον ιδιωτικό τομέα όπου εποπτεύονται από ειδικό εμπυχωτή. Τον υπόλοιπο χρόνο εκπαιδεύονται στο πανεπιστήμιο.

Όλοι οι σπουδαστές εκπονούν διατριβή σε συγκεκριμένο αντικείμενο της κοινωνικής εργασίας. Μέσα από όλη αυτή η διαδικασία αποφοιτούν κοινωνικοί λειτουργοί με όλα τα απαραίτητα προσόντα που καλύπτουν όλο το φάσμα της επαγγελματικής κοινωνικής εργασίας. Όσοι απόφοιτοι επιθυμούν μπορούν να συνεχίσουν τις μεταπτυχιακές σπουδές που προσφέρει το πανεπιστήμιο και να ακολουθήσουν και διδακτορική διατριβή.

Οι επαγγελματικές προοπτικές είναι πολύ καλύτερες απ' ό τι στην Ελλάδα. Υπάρχει αναπτυγμένη και ολοκληρωμένη κοινωνική πολιτική και οι φορείς που την αντιπροσωπεύουν προσφέρουν πολλές θέσεις εργασίας. Οι απόφοιτοι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να εργαστούν σε δημόσιους φορείς και υπηρεσίες στον τομέα της υγείας και της παιδείας, υπάρχει επίσης αναπτυγμένο δίκτυο κοινωνικής πολιτικής που ελέγχεται από την τοπική αυτοδιοίκηση ενώ παρέχουν οι κοινωνικοί λειτουργοί συμβουλευτική σε κυβερνητικούς οργανισμούς και σε φορείς της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Η κατάσταση που επικρατεί στο σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από αρκετές δυσκολίες και προβλήματα που εμποδίζουν και πλήττουν το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε όλους τους τομείς και όλες τις βαθμίδες της. Αρκετά θέματα προκύπτουν σχετικά με την ποιότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ζήτηση για το επίπεδο αυτής της εκπαίδευσης είναι μεγάλη μολονότι η αγορά εργασίας δεν έχει τη δυνατότητα να απορροφήσει όλους τους πτυχιούχους σε δουλειές αντίστοιχες με το επίπεδό τους.

Παρά τη μεγάλη ζήτηση, η πανεπιστημιακή εκπαίδευση δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες ενός πληθυσμού που πιστεύει και υπολογίζει τόσο πολύ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν ανταποκρίνεται πλήρως στην κοινωνική ζήτηση, με επακόλουθα έναν νοσηρό ανταγωνισμό για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που επηρεάζει την ποιότητα της παιδείας στα λύκεια και τις ακαδημαϊκές συνθήκες των φοιτητών στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παραλαμβάνουν ικανούς μαθητές αλλά πολλοί από αυτούς "καταρτίζονται" αντί να "εκπαιδεύονται", εξ αιτίας μιας διδασκόμενης ύλης που εξαρτάται από μια δέσμη προκαθορισμένων βιβλίων και "σημειώσεων" μαθημάτων που έχουν γραφτεί. Οι δομές των τμημάτων παραμένουν τόσο στεγανές ώστε η παροχή κοινών ή δια-τμηματικών πτυχίων μεταξύ τμημάτων είναι αδύνατη.

Τα ελληνικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ είναι ώριμα ιδρύματα που θα έπρεπε να έχουν τη δυνατότητα να χαράζουν τη δική τους μελλοντική πορεία χρησιμοποιώντας τους πόρους που τους αναλογούν μέσα από ένα αποτελεσματικό και διαφανές πλαίσιο εθνικού σχεδιασμού και με υπευθυνότητα που θα κατοχυρώνεται από τις πάγιες διαδικασίες αξιολόγησης. Ωστόσο, η αυτοδιοίκηση μεταφέρει τα όποια προβλήματα διαχείρισης στην εσωτερική της δομή και ως εκ τούτου προκύπτουν διάφορα διαχειριστικά ζητήματα.

Επιπλέον η σημαντικότερη τροχοπέδη που πλήττει καθοριστικά την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης είναι η περιορισμένη χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό και έλλειψη πόρων ακόμα και για τις αναγκαίες λειτουργίες πολλές φορές. Ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της οικονομικής κρίσης και στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής τα κονδύλια για την εκπαίδευση έχουν περιοριστεί ακόμα περισσότερο με αποτέλεσμα να προκύπτει σαφής δυσλειτουργία των ιδρυμάτων και να θίγεται κατ' επέκταση η παρεχόμενη εκπαίδευση.

Ο συγκεντρωτισμός επίσης και το νομικό καθεστώς που επικρατεί δεν επιτρέπουν την πλήρη αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημιουργούν προβλήματα σχετικά με τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και την κατάρτιση αυτόνομων και ευέλικτων προγραμμάτων σπουδών.

Όλες αυτές οι συνθήκες συνιστούν μια δυσχερή πραγματικότητα για την εκπαιδευτική πρακτική στη χώρας μας η οποία επηρεάζει καταλυτικά και

τα τμήματα Κοινωνικής Εργασίας δυσκολεύοντας την απρόσκοπτη λειτουργία τους. Στο πλαίσιο των γενικότερων περικοπών εξάλλου που προβλέπονται από το μνημόνιο, εντάχθηκε και η συγχώνευση τμημάτων η οποία θα οδηγήσει στην κατάργηση αρκετών σχολών με αποτέλεσμα να περιορισθεί ο αριθμός των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα. Αυτή η εξέλιξη υποβαθμίζει προφανώς την εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών, περιορίζει την ανάπτυξη επιστημονικών τομέων, ανάμεσα στους οποίους βρίσκεται και η Κοινωνική Εργασία, και πλήττει καίρια και τις επαγγελματικές προοπτικές.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εν κατακλείδι οι άξονες που προσδιορίζουν την εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών στη χώρα μας στηρίζονται σε στέρεη βάση και ακολουθούν τις διεθνείς εξελίξεις και την επιστημονική πληρότητα που απαιτείται αλλά ταυτόχρονα παρουσιάζουν ελλείψεις και αδυναμίες εξαιτίας πολυποίκιλων ενδογενών και εξωτερικών παραγόντων.

Η βελτίωση και η αναβάθμιση των σπουδών της κοινωνικής εργασίας θα πρέπει να περιλαμβάνει και να εμπεριέχει:

- 1) Ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού υλικού και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής.
- 2) Συστηματική αξιολόγηση των δομών και του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου.
- 3) Αρτιότερη επιστημονική κατάρτιση των φοιτητών σχετικά με το αντικείμενο σπουδών.
- 4) Καλύτερη και πιο εξελιγμένη ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας που θα επιφέρει αμεσότερη σύνδεση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού με την αγορά εργασίας.
- 5) Αυστηρότερη επιλογή των κριτηρίων πρόσληψης και πλήρης αξιολόγηση του διδακτικού προσωπικού.
- 6) Επιστημονική αναβάθμιση της ποιότητας σπουδών με καθιέρωση μεταπτυχιακών σπουδών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παπαφλέσσα, Θ. (1991). Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην παροχή υπηρεσιών. Στο: Εισηγήσεις –Συμπεράσματα 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνικών Λειτουργών. Αθήνα: ΙΑΚΕ
2. Στασινοπούλου, Ο., (1992). Κράτος Πρόνοιας. Αθήνα: Gutenberg.
3. Καλούτση, Α., (1996). Διαχρονική Εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα. Εισήγηση στο Συμπόσιο: 50 χρόνια εκπαίδευσης στην Κοινωνική Εργασία – Προοπτικές. Πάτρα: Τμήμα Κ.Ε. ΤΕΙ
4. Κατσορίδου Παπαδοπούλου Χρυσούλα,(1993) Κοινωνική Εργασία με Ομάδες- Μια μορφή προσέγγισης για συνεργασία και δράση, Εκδόσεις «Έλλην»
5. Κοσμίδου-Hardy Χρυσούλα και Γαλανουδάκη Ράππη Αθ, Συμβουλευτική θεωρίας και πρακτικής με ασκήσεις για την ανάπτυξη αυτογνωσίας και δεξιοτήτων συμβουλευτικής, Αθήνα 1996.
6. Τελώνη, Δ. (2006). *Σημειώσεις στο μάθημα της Δεοντολογίας*.
7. Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία. Εισαγωγή στην θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
8. Κανδυλάκη Αγάπη, (2001) Η συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία- Δεξιότητες επικοινωνίας και τεχνικές παρέμβασης, Σύγχρονες Ακαδημαϊκές & Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα
9. Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ., (2009). *Μεθοδολογία κοινωνικής εργασίας. Μοντέλα Παρέμβασης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Brieland, D. (1995). Social Work Practice. History and evolution. In Encyclopedia of Social Work , 19th ed. Washington: NASW Press, 2247-2257.
2. Watson, J., (1922) . The Charity Organization Movement in the United States. New York: Lippincott Press
3. Popple, P.R. (1995). Social Work Profession: History. In Encyclopedia of Social Work, 19th ed. Washington: NASW Press, 2282-2292
4. Shulman, L. (1991). The Skills of Helping Individuals, Families and Groups. Itasca: Peacock.
5. Landon, P., (1995). Generalist and Advanced Generalist Practice. In Encyclopedia of Social Work , 19th ed. Washington: NASW Press, 1101-1108
6. Kluckhohn, C., (1951). Values and Value-Operations in the Theory of Action: An Exploration in Definition and Classification. In T. Parsons & Shils . (Eds) Toward a General Theory of Action. Cambridge Mass.: Harvard University Press, 395.
7. Richmond , M., (1922) . What is Social Work? New York: Sage Publ.
8. Boehm, W. (1959). Objectives of the Social Work curriculum of the future, Curriculum study. New York: Council on S.W. Education.
9. Roberts R.W. & Nee R.H. (1970). Theories of Social Case Work. Chicago: University of Chicago Press.
10. Howe, D., (1993). An Introduction to Social Work Theory. Hampshire: Arena
11. Goldstein, H., (1973). Social Work Practice: A Unitary Approach. Columbia: University of South Carolina Press
12. Pincus A., & Minahan A., (1973) Social Work Practice: Model and Method. Itasca: Peacock

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. http://www.teipat.gr/pages/koin_erg/IndexGR.htm
2. http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1
3. <http://www.teiath.gr/seyp/socialwork/articles.php?id=7604&lang=el>
4. http://www.teicrete.gr/koinerg/selida/index.php?option=com_content&task=view&id=358&Itemid=572
5. http://www.teipat.gr/pages/koin_erg/Greek/Istoria/Istoria.htm
6. <http://www.socadm.duth.gr/department/history/>
7. http://www.sps.ed.ac.uk/undergrad/on_course_students/undergraduate_teaching_office/honours
8. http://www.sps.ed.ac.uk/gradschool/prospective/taught_masters/a_g
9. http://www.sps.ed.ac.uk/gradschool/prospective/taught_masters
10. http://www.socialwork.ed.ac.uk/studying_social_work
11. http://www.socialwork.ed.ac.uk/international_students/welcome
12. http://www.socialwork.ed.ac.uk/events/social_work_seminar_series/2012_2013/human_rights,_human_wrongs
13. http://www.socialwork.ed.ac.uk/events/social_work_seminar_series/2012_2013
14. http://www.socialwork.ed.ac.uk/events/social_work_seminar_series/2012_2013/researching_social_work_in_faith-based_organisations
15. http://www.socialwork.ed.ac.uk/staff_profiles/index
16. <http://www.socialwork.ed.ac.uk/research>